Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 16 АВГУСТ, 1983 ШУ. ◆ № 98 (6820). ◆ Мах 3 кеп.

ЮХХЬАНЦАРЧА, РАЙОННИ, ГОРОДСКОЙ, ОКРУЖНОЙ, ОБЛАСТНОЙ, КРАЕВОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ ДАРАХ БОЛА

КПСС ЦК СОЦАМ

КПСС Уставага хьежна, 1983 шу чакхдоалаш а 1984 шу дІадолалуш а юххьанцарча парторганизацешка, парте районни, городской, окружной, областной, краевой организацешка хул отчетно-хоржамий собранеш а конференцеш а. Из лоархІаме политически кампани чакхьякхаро гІо де деза партийни мутІарш дІахо чІоагІдара, парте чура демократи дегІаоалйра, партийни организацей организаторски а политически а болх, социально-экономически процессий формаш а методаш а эргайоахаш тоалра, советски общества вахарера КПСС кулгалдара лоархІам лакхбера.

КПСС ЦК соцам бу:

1. Юххьанцарча партийни организацешна 1983 шера сентябре — ноябре, районни, городской, окружной организацешна — 1983 шера ноябре — декабре, областной, краевой организацешна — 1983 шера декабре а 1984 шера январе а отчеташи хоржамаши чакхдахара хьакъехьа союзни республикай компартей ЦК-ша, парте крайкомашен обкомашен енна предложенеш тІаэца.

2. Собраней а конференцей а теркама юкъеоттийте оттабе беза парте XXVI съезда решенеш, Кхачан а Энергетически а программаш, КПСС ЦК майски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра парторганизацешна, кулгалдеча цар органаша беш бола болх.

Отчетно-хоржамий кампани чакхйоаккхача хана кІоаргга а самокритика еш а анализ а еза промышленносте, капитальни гІишлош еча, юрта боахаме, кхыча доакъошка, хІора къахьегама коллективе, районе, городе, областе, крае, автономни республике бахьча балха итогий, керттера экономически хьоакхамаш товдела долладалара гучаяьнна тенденци дІачІоагІъяра дІахо йодача хана де дезараш хьадда белгал а деш. Ихе шера план кхоачаш ца еча участкашта къаьстта теркам тІабахийта беза, тІадиса декхар дІадаккхара хоадам болаш доле гІулакхаш белгалде деза.

Керттердар — бокъонца хьажа деза производстве йоагІаш йола порядок оттаяра хьакъехьара, къахьегама овсарле овлан тІара айяра, къахьегарах телача вІалел снхагІа на дегІакхувлара, продукцета дІадодар кІеэнгдара а из динагІа хилийтара а, поставкаш ира договорийн заказийн план кхоачашъяра хьакъехьара парте указанеш мишта чакхйоах. ДукхагІа йоакхо е йоагІа Іилмана, техникана карагІдьннараш юкъехувлара, материальни къахьегимен ресурсай кхоибара, социалистически яхьах хьабоала пайда боккхагІа хилийтара. Терно тІаерайойлз халкъа эша товараш дукхагІа хьадара, бытовой гІулакхаш дара товараш дикагІа хилийтара. Кхоачамбоацарий бахьанаш хьагучадаха, уж хьан бехкагІа дулийташ да къоастаде, хоадам болчча нахагара хьадеха гІулакхаш тоаделга.

3. Собранешка а конференцешка а кІоаргга доашхаш дувца юртбоахама производство дегІайоалаяра темпаш сихъяра, цунна интенсификаци яра, экономически эффективность айяра дешаш. Лаьтта леладеча Іилман ларда тІа вІаштІехьъяхьа системаш, коллективни хозрасчетни подряд юкъейоалаяра, юрта социальни дешаш къестадара, плат. лаьттанцарей хьайбай боахамерен кхыйола продукци якхара а кийчъяра а планаш кхоачашъяраи тІехкхоачашъяраи дукхагІа теркам тІабахийта. ХьатІадоагІача шера тешпаме болагІбара эша хьалаш Іалашдеш агропромышленни комплекса къахьегамхой оарцагІа бахар лоархІаме да.

Отчеташи хоржамаши деча хана доагІар цІенхоштта хьа а дехаш, хьажа предприятей, организацей, учреждений юрта боахах, хІаьта ништта яьхь шоай гІоина дола боахамаш дегІадоаладара хьакъехьара парте а правительства а соцамаш кхоачаш дара моттигашкарча органаша беча балхага.

Доал дара кердача организашта — агропромышленни объединенешта партийни кулгалдара практика вІаштагІтоха, колхозий а совхозий а кулгалдеча кадрашца бера балхага хьажа, уж доагІача тайпара стабильни хулга а балха дІеннача участки хьалхара цар лаха бехктойхар кулга а Іалашде.

4. КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дІадехарашка хьажа, идеологически, кхетам балара, пропагандистски болх мишта оттабаь массе а оагІорахьара дувца деза, дегІаеяа социализм эргайоахкхаш тоалра дакъе парте кхоачашдеча декхарий боарамга хьежка из тоа а беш. Организационно-партийни а социально-экономически а болхаца айкха бувза а бувзаш, цу балхага хьажа деза цох ерригача парте, хІара коммуниста гІулакх а лоархІаш. Кулгалхоша къахьегамхошта хьалхашка кьамаьлаш данза дарг ца хилара, дош а гІулакх а цаІ хулга Іалашдаяза дарг ца хилара теркам тІаберзабе. ХІана хьыча, иракх дешаех къехка мІ къехка, ляхш парте дІадехачо, цу дешай маІанах нах дІакхетабаь а ца Іеш, гучадаьха кхоачамбоацараш дІадахара, предложенеш чакхъяхара практически гІулакхаш делга а дІадех.

Отчетно-хоржамий кампанийна декхарийла я политически просвещени тоалра, массови информацеи пропагандан средствий эффективность айяра стимулировани е, ерригата идеологически участкаш дика кийчъяьча, идейни сакхетам болча кадраща чІоагІъяра гІо де.

Собранешен конференцешен цІенхаштта воадействи е еза советски наха, къаьстта кагирхоша, патриотически интернациональни кхетам лулга вІаштІехьдаккхара, политически фе хилар айдара, парте ленински арахьарча политически наькъа пропаганда елга чІоагІдара. Буржуази идеологе еча влияниена, вайна гоама йола уйлаш а оамалаш а вай вахара юкъекхахьара духьала, къоал дара, тІахдоахаш корта бохабу маларш мелара, кхааш айдара, кхьдолча негативни гІулакхашта духьала лоаттабу къовсам чІоагІбе боагІа.

5. Собранешка а конференцешка а кІоаргга дувца деза организационно-партийни балха дешаш.

Моттигашкарча партийни комитетий политически кулгалдара боарам лакхбара, цар балха стили методаши эргайоахаш тоаяра, ца эшаш йола совещанеш а заседанеш а кІезигъяра, сов наьхаташ ца яздара, юкъарчал доацаш лохерча партийни звеньяшка а къахьегама коллективашка а организаторски болх бара къаьстта теркам тІабахийта беза.

Принципиальни, йоагІача тайпара анализ е еш кадраш хьахаржара. ДІа-юха нийсъяра, кхера практикана, тІехІийш йолча решенешта тІехьожаш а тохкам а бара дІаийш. Советски, профсоюзни, комсомольски организацешка болх бечи коммунисташера партийни политики чакхьяккхарах доагІар дукхагІа хьадеха деза.

Собранешка а конференцешка а гІо де доагІа партийни, паччахьалкхен, къахьегама дисциплина, правопорядок чІоагІъяра, паччахьалкхен юкъара хьаштаи кхоачашдара хьалхара бехктокхам айбара. Наьха хьаштаншта а царна эшарашта а кулгалдеш йола органаши партийни организацеш дІахо а гаргагІа яра.

6. Отчеташи хоржамаши деча хана къаьстта терно тІаяхийта къахьегама коллективаш керттера наха политически тІуми хиларах тарра юххьанцарча парторганизацей лоархІам лакхбара, цар балха ерригача оагІонашка кІоаргга хьажара. ПартгІа йоакхо йолла административни балха тІакхожам лоаттабара бокъонах партийни организацешка пайда эцара дешай, производственни гІулакхашта, кхетам балара а наькха быта а, къахьегама коллективаех дола закон вахаре чакхдаккхара партийни влияние елга чІоатІдара. Канцеляришнаца, бюрократизмаца машар боацаш, моттигашка сов духха кхьхаташ дІа ца кхухьийташ хила беза министерствайи ведомствайи коммунисташ.

Хоадам боллаш тахка беза партийни мутІараш вІашагІдехкара болх, кьолача коммунисташта идейно-политически кхетам балара боарам лакхбелга, производстве лоархІамеча участкашка хьайбай фермашка, бригадашка, тІехьаксачи участкашка къаьстта а тоадеш партийни низаш дІа-юха хьежаделга тоаде деза.

Коммунистий авангардаш лоархІам лакхбара дакъера декхараш белгалдеча хана, парте члений а члевалла кандидатий а иракстенния масада цаъ бизаагІа терхабо беза, къаьстта кулгалхой бар а беш, царех хІаравар дакхь гІалат доашаш хулга хьадеха деза. Партийни морала нормаш тІара а КПСС Устава дІадехараш тІара а бувзаршкара доагІар цІенхаштта хьадеха доагІа.

7. Партийни вахара ленински нормаш цІенхаштта кхоачашъеш, бокъонца йола демократизм а принципиальность а йолаш отчеташи хоржамаши чакхдоахилга Іалашдоада союзни республикай компартей ЦК-ша, парте крайкомаша, обкомашта. Хоржаш йолча партийни органаша собранешкен конференцешкен дувца кийчдолда кІоаргга, самокритика йола докладаш, цар тІа хила еза беррига болх дахбера тІаер заль йола корта бола предложенеш. ХІаьта собранешкен конференцешкен шоаш а практика, хьаудттага йола проблемаш коллективни хьисапе ахетаира, коммунистана вІашш доагІар принципиальне дІадехара, кхоачамбоацараш гІалаташ дулалІтарах боагІачи тайпара бехк бара масел тойташ хила еза.

Центральни Комитето ерригача парторганизацей теркам гІаберзабу парте йоккхача резервах — парте чура демократи дІахо дегІайоалярах, коммунистий творчески хьинарах, инициативех бехктойхаш пайда эцара. ДІа йаш йолаш ац кийчъяьча сценарех собранеш чакхъяхара, хІамаш бала ца кхоачаш, долаш цар гучаха ца дувцаш, наьха выступленешта хьалхатІе а редактировани яь, инициатива а критика а Іеtеш собранеш чакхйоахаш хилара фекташ.

Отчетно-хоржамий кампане, цу дакъе ерригача юххьанцарча организацешка, хьинире даакъа лоацалда лаккхера лаьттача партийни органий викалаша. Собранешкен конференцешкен балха юкъе даакъа лаьцар юкъеоалба министерствашка, ведомствайи боахама органий кулгалхой.

8. Къаьстта бехктокхаме а хеташ леладе деза хоржаш йола партийни актив вІашагІболлалга, политически, кхеташ, тІадилла гІулакх доашш, инициативи, организаторски говзал йола, лакха нравственни оамалаш йолаш, кердача тІаххуаш, партийни махка, къахьегамхоща айхха бувзабенна бола коммунисташ херха беза кулгалде. Партикомашка, партбюрошка, моттигашкарча партийни комитеташка харжа беза хьалхалаьтта болхлой, колхозхой, хьалхьа боахама специалисташ, общественни организацей кулгалхой, кхалнах. Партийни комитеташтен организацештен кулгалде кхалнах дукхагІа юкъеувла беза. Хержаш йолча партийни органашка, цу дакъе цар кулгалхошта юкъе а, партийни организацешта юкъе дола къамаш доагІача тайпара хоржнага леррагІа леладе деза. Партийни органай составе кадрай тешшаме резерв хила еза, бакхлонта кооптаци яра практика делаергІоашш.

ГІулакхах хьаштаиш дІадех, коммунисташта хеташ дар цар предложенеш а замечанеш а тІаэзача решенеш тІа теркальяр. ЙоагІ-йоагІача партийни, боахама органашка, министерствашка а ведомствашка а уж дІаяхоача яр. Массанахьа кийч а яь, чакхйоахийла тІаийца решенеш, замечанеш, предложенеш кхоачашъяра тІаерхиа мероприятеш, партийни активага, беррига коммунисташка уж кхоачашъярах хан-ханахьа хоам болба. Керда херъяча активаца, юххьанцарча партийни организацей секретарашца практически болх белгІа вІаштІехьдаккха деза.

9. Ухх соцамаш хьалхе а лелаеш. Советски Эскарей ТІема-Форда Флотен Керттерча политически управлене тІема доакъой а учреждений а парторганизацешка отчетно-хоржамий собранеш, соединенешка, военно-дешара заведенешка, объединенешка, округашка, бІуний группашка а флоташка а партийни конференцеш кийчъелтен чакхйоахилга вІаштІехьдоакка да.

10. Собранеш а конференцеш а шерра дІаяовзийтийла, цар болх хан-ханнахьа а кІоаргга боашхаш а бувцалба центральни а моттигерча а кепайоазоно, телевиденен радиош гІолла.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обкома хьаькай 1983 шера юоль беттен ворхІ беттен социалистически яхь лелаяьча промышленноста, гІишлон, транспорта, бувзама, торговле, наха бытовой гІуллакхаш деча предприятей коллективаш дакъаче толамий итогІаша.

ДІахоьра моттигаш а хьожеш республикански газеташ тІехьоагІдьена. Сийлен уяга тІа яхье лаьрхІай:

Районаш:

Хьалхара моттиг—
Гудермесски района.

ШоллагІа моттиг—
Урус Мартановски района.

КхоалагІа моттиг—
Веденски района.

Белгалдоахалалла Ленински, Шалински, Назрановски, Октябрьски, Наурски, Ачхой-Мартановски, Грозненски районашна дика болх бьбега.

Министерствеш, ведомствеш, производственни нийлан-производственни объединенеш:

Хьалхара моттиг—
«Промавтоматика» Іилман-производственни объединенена;
«Чеченингушводстрой» гІишлон управленена.

ШоллагІа моттиг—
Шурий промышленносте объединенена;
«Грозтрубопроводстрой» треста.

КхоалагІа моттиг—
«Грознефть» производственни объединенена.

Производственни коллективаш:

Хьалхара моттиг—
«Малгобекнефть» мехкадьттен газа йоазана управленена;
№ 7 йолча треста Грозненски монтажни управленена;
СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода;
«Электроприбор» завода;
«Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода;
Наурски чхьегІар доккхача завода;
Грозненски телеграфе;
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завода;
Цементни завода;
Нохч-ГІалгІай транспортни управлене Грозненски автокомбината.

ШоллагІа моттиг —
«Октябрьнефть» мехкадьттен газа йоахача управленена;
Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене № 7 йолча гІишлон-монтажни управленена;
Грозненски горпищеторге;
Малгбоалан электрически сетешта;
Грозненски вышкабегона конструкцей завода;
Къулбаседа-Кавказа машинашкъа Грозненски отделене Грозный яхача станцена.

КхоалагІа моттиг —
Грозненски буруш тохара балхий управленена;
Производственно-товарни контора;
«Центрпромизоляция» треста Грозненски мобильни спецуправленена;
«Чечингражданпроект» института;
«Трансмаш» завода.

ЯЛХАЗЗА ДУКХАГІА

Дикача къахьегама толамашна никъайоагІа шоай профессиональни цІейна — республика мехкдьатта промышленноста 90 шу дизара «Старогрознефть» НГДУ йиъалагІча мехкдьатта промысла коллектив. Къаьстта дика къахьег ухказа къоначча коммуниста, мастера Абдуразаков Айсас кулгалдеча шоллагІча бригада мехкдьаттахоша.

Управлене бригадашта юкъе яьркача ялхь хьалхалаттача бригада коллективо массанел хьалха рапорт делар ворхІ бетта задани дика тІехкхоачшъяь хиларах. БІарччача мехкдьатта промысла коллективо бьккхача къахьегама толамах доккха даакъа кхоач цу бригада мехкдьаттахошка. Ялх эзар гаргга тонн мехкдьатта дакха дош деннадар промысла коллективо планагІа доагІачул совгІа. ХІаьта таханарча денга даьккхар ткъаьн дийтта эзар тонн гаргга да.

Цу толамо хьахьонх 1983 шера тІаийца декхар ялхазза гаргга тІехкхоачашдаьхилар. Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб ухказа операторгаш Х. Алиев, И. Люи, Ш. Зубаев, А. Юсупов, кхыбараш.

Р. РУСЛАНОВ.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО

КПСС ЦК Политбюро артІанарча заседание йийца а йийца къоабалйир КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель нох. Ю. В. Андропов Португальски коммунистически парте Генеральни секретара нох. Алваро Куньялаца вІашагІкхетара итогаш. Лакха мах бир вІашагІкхийттача дава бакъъьча машар бахьан, ядерни тІом ца хилийтар бахьан лоттабета къовсамерча вахара боккха лоархІам болча дешашта вежарашха йолча шаихье а парти цхьоагІо йолаш хилара, марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципий вІйилеп тІа берийте вІашш леладу гІулакхаш дІахо а дІадахьа лоІам болаш уж хилара.

ЦК Политбюрос дийцар минеральни удобренеш химизаце кхыйола средствашш дукхагІа яхараи юрта боахама дІаяхьийтараи Кхачан программа заданеш кхоачашъелга мишта лел. Цу хьакъехьа заседание задийІар СССР Министрий Совета Председатела заместителаша Л. А. Костандова, З. Н. Нуриева, Н. К. Байбакова, министраша А. Г. Петрищева, А. М. Токарева, П. Ф. Ломакос дахьча хоамашка. Из дувцаш белгальлахьар, удобренеш дукхагІа арахийца яле а, ассортимент шерьяь яле а уж хьаира пятилетка хьалхарча ах ханара заданеш кхоачашъьяц аьнна.

Из тайпа хьал оттара керттерча бахьанех цаІ да мин. удобренеш хьаеча министерства, эггара хьалха бийдада база дегІайоалаяра а производственни низаенах пайда эцара а балха тІара кхоачамбоацараш сиха минеральни удобренеш промышленноста предприятеш хьалъелга тІехьадисар а. ГІишлонай министерствашае йоагІа уйла яц юрта боахама химизаци яра средствах хьаю объекташ хьалъяра.

КПСС ЦК Политбюрос министрга А. Г. Петрищевга дІахайтар удобренеш арахецара заданеш кхоачаш ве елга, министерства коллеги декхарийла йир отрасла балха тІара кхоачамбоацараш дІадахара колхозштен совхозашей удобренеш дІаяхьийтара тІадиса декхар дІадахха. Минеральни удобренеш хьаю предприятеш хьалъелга тІехьадаьккхача министрий уйла тІаяхийтар минеральни удобренеш баьцовгІаш лораю средствашь хьаю объекташ хьалъелга тІехьадисар дІадаккханза дарг ца хилара.

СССР Министрий Совета Председатела заместителашта Л. А. Костандовна, З. Н. Нуриевна, Н. К. Байбаковна тІадиллад йоагІ-йоагІача министерствашца дакъа а доаца минеральни удобренеш дукхагІа яхара тІа тІа алсамдувла бИлхаш кхоачацдергдола а царех дикагІа пайда эцаргбола а хьалда гІулакхаш белгалде а чакхдаха а. Союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомашта, обкомашта тІадиллад уж декхараш кхоачашдара предприятейи организацейи коллективаш оарцагІйоахача организаторски балха эффективность айелга.

Политбюрос бийца а бийца къоабалйир мехка гоюдийн нах бахача моттигийн йоахала - энергетически боахама эффективность айяра хьакъехьа СССР Министрий Совето оттаь предложенеш. Уж кхоачашъяро торо лургьа городаши юрташи йоахалца дикагІа Іалашйе.

КПСС ЦК Политбюро заседание нитта дийцад чуртен дуней халкъашта юкъерчи вахара кхыдола дешаш.

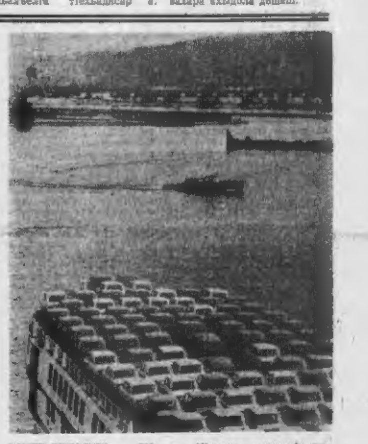

КУЙБЫШЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Жигулевски лоамий боахьамашкара дІаболабу шоай никъ Тольяттерча Волжски автозаводо арадецача тешаме а экономични йолча а «Жигули» яхача автомобилаша. Автомобилашъераша уж дІаухийт поездашца, лаьрхІача автоприцепашца. Машинаш дІаккхувл кемаца а — «Жигули» аьнна цІи тилла долча автомобилевозаца а. Цхьан рейсагІа по дІаюг Волгаи Каман порташка хьайовлаль пхи бІеь гаргга автомобиль.

СУРТА ТІА: аргІанарча рейсагІа доада автомобилевоз.

Ю. БЕЛОЗЕРВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЧУВАШСКИ АССР. «Спецгидроэнергомонтаж» яхача Волжски управлене монтажникаш Чебоксарски ГЭС нйсагІа гидроагрегат болх бе йолаллийта кийчъеш ба.

Станци болх беш а дІакхьалъеш а латт. 1980 шера эггара хьалхара агрегат болх бе йолаеннача хана денз по хьаьнй 3 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги. Укх шера болх бе йолаллийта езаш я кхы а 3 энергоблок. Еррига 18 агрегат дІаоттаь йолча (пятилетка чакхйоалаш) ГЭС мощность 1,4 миллион киловатте хургья.

СУРТА ТІА: нйслагІча турбина болх беш йола чарх камера чу оттаеш латт.

В. ВОЙТЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛЧА ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

«РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара хьакъехьарча» РСФСР Закона 39 статьяга хьежна окружной хоржамий комиссе хьачуденнача РСФСР Лакхехьарча Совете депутаталла харжа кандидат оттавара хьаькъехьарча собраней протоколашкен ше харжийта раьза хиларах кандидата енача заявленетен хьежачул гІехьагІа № 959 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гІолла РСФСР Лакхехьарча Совете депутаталла харжа кандидаталла дІаязвьь Завгаев Доку Гапурович, 1940 шера ваь, КПСС член. КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІа секретарь. Урус-Мартановски района Мичурина цІерагІча совхоза болхлой, юрта боахама специалистий гІулакхерча наьха коллективо, Веденски районе Орджоникидзе цІерагІча колхоза колхозхой коллективо юрта боахам производственно-технически Іалашбара йолча Советски районни производственни объединене болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективо оттаваь вола.

РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара № 959 йолча Урус-Мартановски хоржамий округа окружной хоржамий комиссе.

Нох. С. А. Кириллов Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министра декхарех мукъавалийтарах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нох. Кириллов Сергей Алексеевич — Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министра декхарех мукъаваьлийта.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1983 шу, 12 август.

БРИГАДА ГIОННА БОЛЧА БОАХАМЕ

Мехка Кхачаь программа кхоачашъеча хоадам болаш дола дааккъа юкъадахьа деваш я промышленни, гIишлон, транспортни предприятеш гIонна дола боахамаш вIашагIа дехка.

Цу гIуликха дика масал хьахьокхаш болх бу НохчГIалгIай гIишлон управленена чуйодача СМУ-2 Социалистически Къахьегама Турпала Хаджиев Шамсудина кулгалдеш йолча бригадерча болхлоша.

1980 шера Шалинска района Белгатой яхача юрта йисте лайда па эцаш иллача 50 гектар хулаш долча лаьтта гIонна боле боахам вIашагIбеллаб доахкин жаи леладеш. Цига шоай низаш хьалъяьй 50 Iатта лаьрхIа корпус, массехк бIаь устагIанна лаьрхIа кошара. Цига болх беш болча скотникий, жа Iуй, доьркай бытовой хьалаш тоадара укх шера цига хьалдеш латт цы этаж йола нах чуIергбола цIенойи дукхача Iаьсашта лаьрхIа йокха цхьаькха корпуси. Уж балхаш а Шамсудина бригадерча болхлоша шоаш ду.

ДIадахача шера гIишлонхой гIонна болча боахамо 28207 килограмм шура, 5239 килограмм дулх, 1603 килограмм тха деннад. ХIаьта укх шера Хаджиева бригадерча болхлоша йоакхаа хьайбай продукци дикка дукхагIа хургья. Бокхха Iам а ба цига чкъаьрий хьалкхедеш. Уж сиха доккхий хулаш доагIа.

ТIа-тIа дегIабоагIаш латт гIишлонхой хьайбай боахам. ХIанз цига кхеаб доккха а вIамига а 88 бежан. 700 совгIа устагIа.

Хаджиева бригадерча болхлоша ала хIама доацаш дика дIахьу из бокхха лоархIам болаш дола керда гIуллакх а. Хьинар ца кходеш къахьег скотникаша, жа Iуша, специалисташа. ХIаьта доьркай болх къаьстта чIогIа беллабеннаб къонача болхлошта Мусхаджиева Рашани Даудова Зурайнеи.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) къона доьркаш Мусхаджиева Рашан, Даудова Зура.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХАНО ДIАДЕХАР

Хьаьнала къахьегаш, шоашта хьалхашка латта доккхий декхараш дизза кхоачашдеш, социалистически яхье дика толамаш доахаш бола болхлой дукха ба тха локомотивни депо.

Толамаш доаккхаш хьайоагIаш я эксплуатаце цех. Къулбаседа - кавказски машинаькъа тIа эггара хьалхарчарех тIехьесен тIехIоттаех составаш лелара москвичий болам хьал а лаьца из гIулакх дика дIадоладьрех я из коллектив. Из гIулакх хьал а лаьца, еррига а хIана яц аьнначa локомотивне бригадаш дIахьош да тахан. ХIана балха хIара дийнахьара корна а хиина дIаэттад укхаза 1980 шера май бетта эггара хьалха Гудермес — Астрахань яхача маршрутагIа дIадоладаь шолхъньккха йола поездаш лелаяра гIулакх. Цу эксперименто хьахьеххар из санна йола деза мовхьаш ктуьа поездаш лелаяр, къаьстта таьнна ухаш араш а йолаш, бокха пайда луш дола гIулакх долга. Укх шера май бетта а яьй цин электровозана кхо состав вIашагIа а хетта нигара опытни рейс. Локомотиваш а локомотивни бригадаш а хувна а ца хувцаш 2 эзар совгIа километр никъ баьб 10 эзар тонн мухь тIаболча поездо. Машинаькъий Министерства къоабельный из эксперимент.

Шоаш даьхача толамех доккхал де йиш йолаш ба Гудермеса деповцаш. Пхи эзар гаргга тIехдеза мовхьаш тIадола поездаш дIа-юха йигай цар, планал совгIа дIадихьа мовхьаш шин эзар тонн совгIа да, кхоьй ворхI миллион гаргга киловатт-сахьат электроэнерги. Соахкарча цу хIана хиннача, хьохамел дукха а дикагIа да уж укх шера. Хьалха боарамал тIехдIадахийта дола довгор юкъеметтаоттадаре чотагIа укх шера хIаьллехьа кходаьр кхо бIаь совгIа тонн да.

Уж толамаш доахача шоай докха даькъа юкъедихьад мастераш М. Коновалов, А. Волков керте латтача цехий, В. Гузенкос кулгалдеча бригади, В. Кутковой керте латтача смена коллективаша.

Къаьстта дика толамаш дахарца белгалбаьннаб машинисташ В. Проценко, А. Зльциев, А. Сапожников, М. Дукуев, Н. Яковенко, дукхха кхыбараш. ХIаьта эггара лакхагIа хьокхамаш гойта нарагIдаьннад М. Закуеви А. Борщеви керте латтача бригадай. Тха депо хIара болхлочо дика кхетаду къахьегама дисциплина товяра бола чIоагIбара хьакъехьарча сонамо дIадехар — хано дIадехар долга а из сонам арабалар дIахо йодача хана боккхача лоархIаме гIулакх хургдолга а.

Н. АНТИПЕНКО,
Гудермесски депо машинист, КПСС XXVI съезда делегат.

ТХОГА ЯЗДУ

Назрановски районе дукхача наха йовзаш я быта ЦIагIа болх беш йола Аушева Аьхьмада Хьава. Каст-каста йоагIа из юртахка бахача нахагара бIехденна бераькъаш, метта ноартол, кхыйола хIамаш химчистке дIаяхьа. Безаме тIаьш из юртахоша. Сихен дикен шоай хIамаш цIенъярех дег хIара барикх дал цунна аха, юхайода нах делар ду.

ХIара юрта хIана иц аьнна приемни пунктаца вIашагIъехкий Хьавас. Наха чIоагIа аьттув болаш гIулакх да из — шоай Назране аха безац цар.

Цунна цхьана белгалдаькха деза Хьавас шин план а тIаяйца декхараш а даим кхоачашдеш хилар. Цул совгIа ала деза, цо аьлча гIулакха барнал алар мара, раьза боацаш наха цхьа жалоба яйта па хилар а.

СУРТА ТIА: Хь. Аушева.
С. ПУГОЕВА сурт.

НОВКЪОСТИЙ — СА АЬТТА ОАГIУВ

Шоай болх хьаьнала беш, техника дукхеваш, цунна шиа доал даш къахьегаш бола водителаш дукха ба тха автоколонне. Цхьа дезал санна барттайна, Iимерза, деррига дика-во юкъара долаш хьайсагIа тха коллектив.

ХIара сага уллув болх беш дукха хул нах, бакъда, кIаране хул ши-кхоь эггара хьамсарагIа, кхоачарагIа, гаргагIа хеташ вола новкъост, дикагIвола доттагIа. Болаш ба ништта бола новкъостий са а. Дукхача шерашка соца цхьана балха ва са сменщик Саидов Вахид. Коммунистически къахьегама ударник, производства хьалхалаттар ва из. Оаха цхьана лелаю автобус Грозный — Советское яхача юрта нах дIаюха кхуалаш я. Балха йокха опыт йолча Вахида дика Iуна ду машина, даим рейсе арахла из кийча хургйолаш де мел ипар деш дика новкъостал ду сона. Кхыча тайпара хила а йиш мичад гIулакх, хIана аьлча, оаха гIулакх ду маршрут вай республике а эггара чоалханегIа, халагIа лоархIаш ма йий.

Ала лов сона кхы цхьан сай новкъостах а. Из ва Алиев Шамиль. Тха автоколонна халкъа тIахьожама комитета председатель ва Шамиль. Хьинаре даакъа лоац цо партийни организаце балха тIа а, ше партбюро секретара заместитель хиларах тара, шийна карагIдаьнначох сатийна Iар фуд хоаш вац из. Даим лех цо ший сакхетам, знанеш, говзал даякъарга долха маькъаш. Цунна хешал ду ЧИГУ исторически факультета 5-гIа курс цо чакхйоаккхаш хиларо. Каст-каста го йиш я Шамиль рейсе яха араюлача автобусашка хьожаш е маршрута тIа финансови дисциплина шофераш мишта лелаю, билеташ доаца пассажираш кхувл е кхувлац хьожаш.

2-гIча автоотрида начальник Х. Темирбулатов отпусе вахача цунна метта хьожаву Алиев Шамиль. ХIаьта цунца цхьана автобуса тIа болх беш вола сменщик Кушнырь Володя хьожаву механикалла. Тайп-тайпарча къамех ва из ши новкъост, бакъда, цар доттагIал болат санна чIоагIа да. Шиннена а дукхаза лъьхд баркал, тийнияй грамоташ, маьхера совгIаташ. Цар хьинарах, балха тIера уж хиларах, кердача тIачхувш хиларах довладе йиш я цхьа масал. Дукхача хана деза пайдане яц яхаш списании автобусий мугIарашка латташ яр № 57-21 йола «Икарус-255» автобус. ТIера лоадам болаш хиина хIама доацар цунна, бакъда, дукха оатхалаш яр хувца езаш. Ремонтни болхлоччa Кудинов Анатолеца, Севостьянов Николаяца, Сафронов Федорца, кхычарца цхьана дукха къахьийгар цар шинне а электропроводка, телха оатхалаш хувиаш, хьыдоле мел эша балхаш деш.

А. ШАМСАДОВ,
1572 автоколонна водитель, къахьегама ветеран.

Партийни организацешка — отчеташи хоржамаши

ПАРТБЮРОС ЛЕДАРЛО ГОЙТАШ ХИЛЧА

«Красный молот» завода № 12 йолча цеха парторганизаце учете латт 45 коммунисти парте членалла цхьа кандидати. Укх деношка уж гулбенна хилар отчетно - хоржамий собрание. Партбюрос баьча балхах доклад йир партийни организаце секретара В. В. Абраменкос. Цо белгалдаьккхар, цеха коллективо цхьадола толамаш даькха хилар. Карарча шера 6 бетта план кхоачашъяьй. Эррига продукци дикала Знак йолаш арахийцай. Хьинаре къахьегаш ба дукхагIа бола болхлой. Къаьстта белгалбаьннаб коммунисташ: слесараш В. И. Казанов, В. Р. Слепцов, А. Д. Булатов, ништта кхыбараш.

Партбюрос дика болх баьб участкашта, бригадашта юкъе социалистически яхь йоаржаеш. Цун кхоташ еш терналбаьб хIара къахьегамхочо беш бола болх, по производственни, къахьегама, технологически дисциплина кийса лелаяр. Яхье нотало яьккхачар сийна арахийцай «Молкеша», пенгазеташ. Цеха коллективо заводе шоаьа хьалхара моттиг яьккхай социалистически яхье.

Партбюрос терко яьй парте мугIарашка дикагIа бола болхлой дIаяцара. Отчетни хан-юкъа шиъ парте член, цаI КПСС членалла кандидат тIаккхийттаь парторганизацен.

Отчетни юкъа партбюрос белгтала болх баьбале а, амма ледарлонаш а гойтай. Эггара хьалха хьаьцаргья секретара яь доклад. Цунга ладийтIача болча тайпара гуш бацар партбюро баь болх. Цул совгIа, холуш дар цхьадолча дешашта парторганизаце вIалла терко ца яьлга. Масала, цехе йолаш я халкъа тIахьожама группа. Бакъда, из болх беш яц. Цо яьлц цхьаь цаI рейд. Халкъе тIахьожамхоша гучъьнкхаяц къахьегама, производственни дисциплина телхаль, брак пь цхьаькха моттиг. Цехе кийслуш да къоал дар. Июль бетта заказчика продукци во хиларах дIа ца эцаш 7 моттиг кийсъенай. Уж кхоачамбоацараш къаьгга хьахьенхар къамавл деш коммуниста С. О. Правдюна. Цул совгIа, цо чIоагIа критика йир технически тIахьожама отдела. Укхаза талмастта битаб шоай болх. Бакъда, секретара ший докладa тIа уж кхоачамбоацараш вIалла хьоа а дацзар. ХIана? Партбюрос цу дакъе бар болх боацандаь. ХIаьта партбюрос ше а яьй дисциплина телхаераш, шоай декхараш лерттIа кхоачаш ца дераш малаш бе хьожаш йола рейдаш. Хьабаьнна пайда малагIа ба? Новкъоста Абраменкос цу хьакъехьа цхьаькха масал доаладанзар коммунисташта. ТIаккха сенна еш я уж рейдаш?

Аз лакхе хьовхадир цехо социалистически яхь йоаржаьяр, аьнна. ХIаьта из бакъ а да, амма малагIа йоакхо ий партийни ативо яхья идеологически Iалашо ера. Цхьаькха а яьц. Секретара вIалла дош аланзар КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра шоаш беча балхах. Вешта, ба а бийхьогI из-м, нагахьа санна цехе вIалла гойтара агитаци ца хилча пропагандисташе, агитатораша цIаьнкха а къамаьл даьдац болхлошта хьалхашка КПСС ЦК тIеххьарча Пленумий материалаш болхлошта йовзийташ. Идеологически, политико - кхетам балара болх КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дIа ма дехара тоабара де дезачув план хIанз а оттаьвц.

Цехе болх беш ба дукха кагиркой. Царна тахан гIо, хьехам эш. ХIаьта коллективе кхыметтел хьехамчий совет а яц. Цудухьа лерттIа болх беш яц-кх цеха комсомольски организаци. Абраменкос а партбюро члена, комсомольски балха бехктокхаме волча О. Д. Егорочкина а ер ма дий аьнна ала хIама дацар комсомольски организаце балхах. Шинне а аькар дар комсомольцаш тIеххьарча хена вахосаш дIатела баьннаб. Цок а доккхал деча кхьчабар ум-м. Болх беш яц «Комсомольски прожектор». Цудухьа йисай-кх партбюро парте дIаэца могаве саг а воалаш. Цхьабакъда, партера дIаваккха-м саг норавир. Корта бохабу малара тIехьа валарах, партийни дисциплина телхаярех КПСС мугIарашкара дIаваьккхав А. П. Пономарев. Из саг селлара хирчача новкъа вартвацар аьнна хет нагахьа санна коммунисташ, новкъостий хаийта цунна оарцагIа баьннабаларе. Цхьан дийнахье мича телхав из. Массанена гуш ма хиннадий цо леладер. Цул совгIа, Пономарев балхара дIа а ваьнна. ХIаьта коммунисташ а администраци а из дIавахка сатийна Iийнаь. Из дац парте дIадехар. Парте цIенкаштта дIадех хIара сага цахаддаш йоакхо яр. Харцахьа ваьнар кийсача новкъа ваккарга хьежка мара мах бе йиш яц партийни организаце балха.

Партбюро члена А. Я. Писарске коммунистий теркам тIебахийтар корте бохабу малараш меларца къовсам лоаттабеш хилара. Партбюрос из чIоагIбара даьчох аланзар. Вешта, ала йиш йий даь хIама ца хилча? Цудухьа медвытрезвителе бийсаш Iоахаш хиннаб-кх А. Михайлов, И. Генрейдер. Секретара-м уж хьовбанзар ший къамаьла юкъе. ТIехьагIа аз хьиттеча аьлар: уж коммунисташ бац. Коммунисташ ца хилча парторганизаце цар бала бац аьхилга хургда-кх из. Из партийни Iаьделах дац. Эггара хьалха коммунисташ ба коллективе лерттIа болх бе хьалаш хьакхолла декхарийла бараш, хIаранегара болх дика хьбелга хьадеха, дисциплина телхаечарца цIенхаштта къовсам лоаттабе безараш. Цул совгIа, коммунисташ декхарийла ба хIара сага кхетам балара болх бе. Долче, цу дешашта кхетара латт цеха парторганизаци.

Цхьаболча партбюро члений цхьаькха дувца хIама дацар шоай балхах. Трибуна тIа хьалбаьле цхьа-ши дош а аьле Iоховшар уж.

Шера 8 партсобрани мара хиннаяц цехе. Цо хьахьокх мел бехктокхаме хеташ кхоачандаьд партбюрос ший декхараш. Цу хьакъехьа цехови парторганизацена лерттIа кулгалдаьдац завода парткомо а.

Коммунисташа хержар керда партбюро. Секретаралла хержав Ю. В. Карцев.

М. ВЫШЕГУРОВ.

МУВСАЙ ГА

Дукха гаьнаш пгIа са беша дIаегIа. Уж хIараяр дукха а езаш сай бочагIа волча дезалхочоa санна Iунал ду аз царна, хIана аьлча, хIаранеца дувзаделла цхьа хIама да са вахаре, сона даим дагалаташ. Карта уллув латт аз дIаегIа боала гаьнаш. Царех эггара хьалха латтар эггара лакхагIа я. Из оаха егIай са воIо саг йоалаьча дийнахьа. Тха дезала вахаре эггара дезагIа, дог гIоадоалашагIа ди дар из. Хоза куц-сибат долаш, безаме, массанеца Iимерза йолаш, балха а цIагIарча гIулакха а тIера йолаш я са кус, са йоацача йоIа метта дIаэттай из.

ШоллагIа боал аз бегIаб сай шиий воккхагIволча кIаьнка Аслана вахаре лоархIаме событи хиина пионерий мугIарашка дIаэттача дийнахьа. ШоллагIа вола шиий воI Беслан школе духхьаьшха деша водача дийнахьа егIай оаха кхоалагIа йола боала га. ИнълагIа, пхелагIа, ялхлагIа боала гаьнаш — дIахо бода са ший къонгаш Рустем, Умар-Iаьла, Зуреб аьча де ношка егIа я. ЦаI шоллагIчоа тIехьа, йоккха юкъ йоацаш ваьв уж кхоккхе а, цудухьа лоадам болаш вIаши белагалйоалаш яц уж гаьнаш а.

ХIаьта сай цаI мара йоацача шиий йоIа Лелечкай сийна аз бегIаб, цунна кхо шу даьнивах, гIаргий боал — хоза, куц дола га.

Хоза я са беша. СалаIа моттиг я, дIайхача дийнахьа маьлха йовхалах хьулавала ийндарагIа дола а моттигаш я, торо я гаргарча а бовзашбезаш болча наха а совгIата сом бала, хIаьта сона эггара хозагIа хета салоIа моттиг — доккхача листача бIара кIал. Се беша дийзагIа дола даакъа хиллал моттиг дIалоац цо, ништта листа, гаьнна дIалха я цуи гаьнаш.

Со йолча гаргара нах, ловлахой, бовзараш хьоашагIа баьхкача аз дуид царна из га къаьстта дукха сайна малагIа бахьаш долаш еза.

...Лурчогiа хилар из. ХIаьта яьнна бIаьсти яр арахьа. Цхьапцайолча моттигашна уллаш дар дашанза дола лоа, хотт бола моттигаш а кийслора. Тха беша-ноа ахка а аьхка деррига кийча дар гIув хьалра. Ева хьаэттар тханнига 1,5 метр хIарабар шера а болаш выцкабетонни гIувна эша кхо гIоз тIабола машина. Кабина чура араваьлар са вешийн воI Идигов Мувса. Цо дIахьеккхар шофера машин мичаьхьа хьатIалала еза. Далаш латтача лайлех хотталенгIоала лувна а дувнаш хьайолаелар машин са бешагахьа. Цlаьхха, коа наIарах чуйоалаьча, сецар из. Баьхан дар цига лаьттача бIара гаьно новкъарле еш хилар. Хьа а бена вIамига херх белар аз Мувсайга хьенхе из га дIаккха аьнна. Херх бе а белла га дIаккха дIатIаваьа Мувса цIаьхха кулгаш Iо а дахийта латтийсар, тIаьнкха согахьа хьа а вийрза, цкъан хIамах бехказвала воалаш санна, «Фати, маган сона укханна. йитта вай ер га», аьлар. ДIаваьха сиха вола шофер ше гара раьза вацар. УIла еш лаьтта Мувса цIаьхха юхьспарха а йоалаш сихха дIатIаваьхар шофера: «Аз га йолча оагIорахье машин чарха кIал совмо бекъилт булларгба, хIаьта Iа шортта машин чуллаьлахь аьнна, гаьни гIад шийтакъа дIасоттадир Мувсас. Машин бIарах хьокха а ца луш чакхъьлар, бакъда, из дIасоттадеча хана кIезагIа даьттIар бIар.

Цо чIоагIа дог дохадир Мувсай — хIама ца деш юсаргIий-хьогI из? Ше дIаваьхалехьа юха а юха а кердадоахаш дехар дора цо сога: «Фати, йиш ма лелаль, кийкхача метте басар хьакха, из ца доийя доьъадала тарлу бIар», яхаш. Цо лаьхар кхоачашдир аз.

ДIаяхар кIеанг-дукха ха, листа гIа техар бIара, бакъда, сом хиланзар цу шера.

ХIаьта укх шере са дог гIоз а доаккхаш листта сом летаб бIарах. Сайна дукха дезача цу бIарах безаме оал аз массанега а «Мувсай га» я из.

Дика вIамсаг ва Мувса. Дукха деш цо, дукха еза цунна театр, эстрада, дукха ба цун доттагIий а. Мувса Пятигорскера фармацевтически институт чакхйоаккхаш ва.

Iимерза, дог кIаьди, безаме саг ва Мувса. Кхыча тайпара хила йиш а яц. Iалам дезаш вола саг цIаккха а во хилац...

Ф. МАЦИЕВА,
пенсионерка.

КОЛЛЕКТИВА НИЗ

В. И. Ленина цIерагIча заводерча ЭЛОУ-АВТ установка коллектив дика йовзаш я «Грознефтеоргсинтез» дацча объединене а еррига республике а. Укхаза даим кхоачашъю планаш, дика кхомбу энергоресурсий, бийдаль. 4 шу гаргга ха мара яц установка болх бе йолаьенна, бакъда цун коллектива толамаш гIадвугаш да.

Мишта карагIдаьннад коллектива лоацача хана Iалаьмате дика производство вIаштIехьъяккха? Укхаза оттаяьр керда, тIехдика оборудовани я, технологически процесс дукхагIча даькъе автоматизаци яь я, болх беш ба лакха квалификаци йола специалисташ. Цу деррига а хьакхол толамаш. Амма хьокхамаш лерттIа хилара коллективе боккъонца дола балха хьал хьахоллара долеш да цхьаьнха а цхьа бахьан. Из да укхаза дика партийни организаци хилар.

— Коммунисташа ний, хьинар ца кходеш чIоагIа болх бу коллектива юкъе,— аьлар № 12 цеха парторганизаце секретара О. А. Шалова. — Политико - кхетам баларца, социалистически яхье а ма йоагIе Iалашо ярца дувзаденна дош теркам ца беш дитац оаха. Ништта оттадаьча гIулакхо айбу хIаранс бехктокхам, кхы а дикагIа къахьега безам хулийт.

Установка начальник Д. С. Зеленко 1948 шера дена болх беш ва заводе. Цхьан юкъа из хинна предприятье парторганизаце секретарь. Цун дика бовза партийни болх, цул совгIа чIоагIа терко ю из дика вIаштIехьбеккхаре, эшаш дола гIо ду, каст-каста парте политиках, цо советски наькха еча йоахкоах лаьца къамаьлаш ду болхлошта хьалхашка. Укхаза дукхагIа бараш кадрови болхлой ба. Цар къахьегама биографеш шоайла тара я. Училище яьккхачул тIехьагIа заводе балха баьхкаб, укхазара бахаб Советски Эскаре гIулакх де, цигара цIаккхаьчача юха а хьамсарча коллективашта дийзад шоай вахар. Ништтача болхлоех ба А. Ф. Вадилет, И. А. Хачатуров, Ш. М. Гумаров, И. А. Алейников, В. В. Волуйский. Уж берригаш а бокхагIа болча операторий совета членаш ба. Совета декхар да производства яргIа йола проблемаш къестаяр. Коммунисташа хьинаре даакъа лоац общественни вахара юкъе а. Ништта Ш. М. Гумаров парткома член ва, установка профсоюзни группа керте латт И. А. Хачатуров, цеха халкъа тIахьожами группане кулгалду В. В. Волуйскос, дукхача хана деза къонача болхлой хьехамча а волаш хьавоагIа А. Ф. Вадилет.

Вай мехка дуццхача къамий викалаш ба установке болх беш. Уж барттайна, вIаши тIера болаш, эшшача гIо деш, цхьа дезал санна къахьегаш ба.

Мах баь варгвац коммунисташа установка коллективе юкъе беча балха.

З. АЮБОВ,
«Грознефтеоргсинтез» яхача объединене болхло.

IИЛМАИ ТЕХНИКАИ ДОАЗОНАШ

СЕДКЪИЙ ЛАЬТТАН ТIА ХЬАЛСОГ

«Со теш, хих доагора меттел пайда эцаргбола ди хьатIаоттаргхиларах, цунна чуйоагIача водородах а кислородах а цхьана е хIаранех къаьст-къаьста сердален йоахалех цIаккха кхоачалургбоаца хьаст хургхиларах...»

Жюль Верн.

Уйла ел Iа, газет дешаш, цхьа бахьан а нийсденна энерги вIалла а йоацача городе нийсвеннав хьо. ЦIагIа дац дIайха хий а газ а, болх беш яц холодильник, пылесос, аьшк. Тикаш дIанъайла латт: предприятеша продукци арахецац. ДIавахар бIарчча проблема я. Аэропорт а машинаькъа вокзал а болх беш йоацандаь алхха лодкаца е велосипедаца мара дIаваха йиш яц.

Из унзара сурт отта тарлуш да нагахьа санна энерги духъювла хьасташ кхоачаделча. ХIаьта Iаламо хьаIоадаь уж, ма дарра аьлча, цкъа кхоачалургда. Ер бIаьшере чакхйоалаш духхьал энерги яккхарга шера дIадохийтаргда 25 млрд. тонн гаргга доагор. 3800 млрд. тонн хIанз болаш бола кIор, мехкдаьтта, газ мел миссел тоьаргья? Цхьа бIаьн вх бIаьн шера. Хоаш ма хиллара, оахкалаш йоакха керда моттигаш-м лохаргья геологаша, бакъда, уж а юххера дIахоавхаргья экономико.

ТIаккха Iе йиш яий школьни химе дийцар дагаца дехача? Мехкдаьтта доагадар, яьхяд сийлахь воккхача эрсий Iилманхочо Менделеев Дмитрий Ивановича, пийшка чу ахча доагадара тара да. Из ништа долга вайна хоаш да. Бакъда, йовхала электростанцешка вай хIана а доагаду мехкдаьтта. хIана аьлча энерги духъювла хьаст хувшбала безача хана воаш дахаш доландаь.

ТIа-тIа дукхагIа энерги эшаш йола производство сихха дегIайоагIаш хиларо дIадех энергетически база овлан тIара хувцийга. ХIанз доагора нерттера тайпаш дола мехкдаьттан газен когаметта отташ-отташ дIаоттаргья уран. Тахан атомни электростанцеша дунеъ тIа йоакхача электроэнергех ииттагIа даакъа доакх. 2000-гIа шу хьатIаотташ планета тIарча электричествах дикагIа даакъа дар «ядерни» хургда.

Алхха вай мехка укх пятилетке болх бе йоалургьа 10 АЭС. СССР-о новкъостал а деш, электричества атомни фабрикаш хьалъеш латт Болгаре. Венгре. Кубе. Польше. Ружьне. Чехословаке.

Ядерни энергетика дегIайсадаеча керда хIама хургда реакторех - размножителех. Энерги йоаккхаше цар шоаш а кхыча АЭС-шта а хьалу доагор (плутоний). Реактора тайпага хьежна йоагаеча уранал а дукхагIа плутоний хьадакка тарлу. Из тамашийна хIама ништта хиларе духтIевоакх ядерни доагор юкъахьахилара законо.

Цхьабакъда, атомни энергетика в цхьа бух боацаш яц. Мел дувзе а — уран минерал ма йий. КIорал 10 эзарза дукхагIа я из. ТIаккха, уран дIаяьлча адамлена сердал в йовхал а сено хургья?

Египетски фараонех цхьанне Эхнатон яха цIе ийдай шийна, из да малх беза доархIаш вар, яхилга. Ма дарра аьлча, фараоно корта бетташ хиннай Iаламерча термоядерни реактора, хIаьта Малх из ба а ба. ХIара секунда массаза йовл кайна эггара кхехьа болча цу седкъа чу Iочуйосс 657 миллион тонн водорода ядраш, пох хьахул 652,5 миллион тонн гелий. 4,5 миллион тонн материях Маьлхо хьалуш йола йовхал хул.

«Маьлхо сердал хIана тел?» Фуд цу чу доагIар? яхаш йола астрофизически проблема хIанзачул 35 шу хьалха эттар. Цо хьалхаьнкхар искусственни маьлхага доал деча термоядерни синтеза чотагIа болх байтара идеи. Академика Курчатов Игорь Васильевича хьалхенна атомни энерге Институте (Москва) тохкамаш де доладир.

Цар хьахьеккхар, атомни реактор чу енъалуча урана цхьан граммо 20 млн. килокалори йоккал лулга. Дейтере а (еззача водорода) трите а (тIехьезача водорода) ядраш вIашагIкхийттача 80 млн. килокалори лу. цу вещества цхьа грамм лаьрхIача. Дейтерий йола моттиг — Дунен океана хий. Тритий Iаламе йолаш яц. Литий яхача элемента нейтронашца реактораш чу облучени е еш хье йиш я из. Лаьттан кIал я 100 миллион тонн хилла литий. Из теттара а дукха я. ХIана аьлча 0,1 грамм вIашагIъаьлча дейтере а трите а 500 литр бензино луш йола энерги лу. ДIахо йодача хана Iилманхой Iомалургба термоядерни электростанцешка доагора лаьрхIа духхьал дейтерий йоагае.

Лоацца аьлча, деккар дукха чоалхане дац аьнна хетадуй: езача а тIехьезача а водорода белтала даакъа лIоахь а дийя синтеза реакци хулийт, тIаккха бух боацаш бола энерге хьаст хьахул. ХIаьта малагIча температурага кхаччалга йоахье еза из смесь, цох-м моллагIча хIамах санна 20—30 эзар градусага дIакхоачайнча плазма, мукъа лелача электронийн ядрайн ший тайпара газ ма хулий? Из йохье езаш хиннай 100 миллион градусага кхаччалца! (Бокъалдар аьлча, Маьлха а кхыча седкъай а юкъмоттиге пхезза «шийлагIа» я).

Плазма, салаш ма хиллара, хьаьн хIамах чу йiокхе а соцае а ма езий! Цу тайпара хIама хьа мишта ергья? МоллагIча материалах, маьлха тIа ца кхаьчача а, цу сахьате плазма ма-хулий...

Лоацца аьлча, доал деча термоядерни синтезага бодача ваьккх Iалаьмате чоалхане проблема хилар. Из къестаеш латт 30 шу совгIа ха яьнна. хIаьта из болх толаме а лел «Термояд» практически карааерзаяра рецепт советски Iилманхоша эггара хьалха лехар. 50-гIа шераш дIадолалуш атомни энерге Институтерча академика Арцимович Лев Андреевича группа плазмана йола «сосуд» магнитни полех хургйолте дIаьккха ца Iеш, хьайир гIоръаьнна токамак — Магнитни Катушки йола ТОроидальни КАмера. Камера я торовда форма йолаш, вешта аьлча, чура хара долча чIорада тара. Цу чу электротоко вIашагIъаьль дейтерий а тритий а плазма хилла лаьца йоIхьо, хIаьта ина бола магниташа хьечача полес йитоа плазменни тIиrr ю цох, камера пенех дIа ца хьокхайолийташ. Из ца дойя, плазма энерги я а яй, шелау.

И. В. Курчатова цIерагIча атомни Институте эггара хьалха хьаьлча (50—60 шераш) токамакаша дика толамаш гойтаь, цудухьа тороидальни хIамаш хьалувцаргех США, Англе, Японе, кхыча мехкий тохамхой базови прибораш хилар. Цу тайппара. проблемана коллективни хьисане тIагIортах дIаболабир. ХIанз дунен тIа я тока нна, магнитни поле, температура тайп-тайпара йола 70 совгIа токамак.

1975 шера атомни энерге Институте болх бе йолайтача Токамак — 10 яхачун тIа эггара доккхагIа толамаш даьхад советски физикаша. ХIанз шита хьалъеш латт плазменни камера 25 кубически метр йола Токамак — 15 (Токамак — 10 камера пхи кубически метр я). Iалманхой безам ба реакторни параметрашка диллача плазма физика кIоаргагIа йовза, цхьадола цIена технологически дешаш къоастаде, масала, хургйолча термоядерни электростанцешта лаьрхIа конструкционни материалаш къоастае.

Рефлектора спираль санна токамакашка даим «йоагаш» хиль еза плазма. И. В. Курчатова цIерагIча атомни энерге Институте а СССР Iилмай Академе П. Н. Лебедева цIерагIча Физически институте а (Москва) доал деча термоядерни синтеза кхыйола варианташ а кийчъю.

Доал деча термоядерни синтеза проблемана массехк оагIорахьара тIагIортам бу. ХIанз физикашка а тайп-тайпара хIамаш хьалувцаргаши плазма йохьяра методаши йола экспериментальни установкаш, дукхха а диагностически измерительни аппаратура, Лакха температура, концентрированни йолча, меттахьа ца йоалача плазмана тIаьхача гарга ба Iилманхой. Массехк шу да термоядерни электростанцей конструкционни а инженерни а проблемаех балхаш лу.

...Оаха дувцар дIадоладелар 1875 шера яьяь хиннача «Тамашийна гIайре» яхача романа тIарча дешаца. Ма дарра аьлча, из кхоачашъяра ца белгал а ца еш, проблема оттайир Жюль Верно. Тахан дукхагIа болча Iилманхошта хет ер бIаьшере чакхйоаллаше хьалхарча термоядерни седкъий сердал лоталургья, аьнна. Цох хургья термоядерни энергетика юхьиг. 1954 шера ядерни энергетика юхьиг Москвана юххе хьаьлча йоккха йоагача атомни электростанцех хьахилча санна.

Сергей КУЛИНИЧ
(АПН).

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1974 шера 18 январерчу СССР Лаккехьарча Совета Президиума Указаца хьехна дукхачу шерашка цІена къахьегарехи къахьегаме карагІдьнарий хам беши СССР Лаккехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ

Грозненски № 2 йолча гІишлон материалий комбинате гІолла:

Борисова Мария Никитичнана — общежите коменданта.

Вилков Петр Федоровича — слесара.

Васильенко Екатерина Васильевнана — сушильщицана.

Джаутханова Лейлайна — садчицана.

Крючкова Лидия Ильиничнана — обжигальщицана.

Кукин Николай Тимофеевича — бульдозериста.

Муллагалиева Христина Данииловнана — садчицана.

Минаев Иван Денисовича — выставщика.

Плотникова Анастасия Михайловнана — садчицана.

Твердохлеб Дмитрий Филимоновича — инженера.

Шевелева Агафья Аникеевнана — кочегара.

Эльмурзаева Набисата — машиниста.

Ющук Антонина Николаевнана — расчетни отдела йоккхагІйолча бухгалтера.

Грозненски мехкдаьтта институте гІолла:

Абдулмуслимова Майсанана — дворника.

Дудаева Нетиш Юнусовнана — уборщицана.

Дигас Архип Владимировича — завхоза.

Сидоркина Антонина Ивановнана — кочегара.

Храмов Абрам Фадеевича — дворника.

Чеботарева Галина Александровнана — лифтера.

Ленински РОВД-рчу ведомственни йоккхачу охрана отделе гІолла:

Ахмадова Лейла Саламовнана — хьехочоа.

Балланов Михаил Ивановича — хьехочоа.

Голикова Анастасия Ивановнана — хьехочоа.

Газиев Іарби Рамазановича — хьехочоа.

Куксина Мария Степановнана — дежурнеин.

Лудамов Петр Михайловича — хьехочоа.

Никитин Александр Ивановича — хьехочоа.

Серкин Виктор Сазоновича — хьехочоа.

Точиева Субар Шумаховнана — хьехочоа.

Цуваев Абуна — хьехочоа.

Нохч-ГІалгІай медицински училище гІолла:

Антимонова Викторил Никодимовнана — фармацевтически отделене заведующена.

Гацкерт Зоя Николаевнана — пенсионеркана.

Елкина Алла Георгиевнана — преподавателa.

Колкевич Мария Моисеевнана — пенсионеркана.

Мартынова Вера Николаевнана — бухгалтера.

Марселина Ревекка Иосифовнана — пенсионеркана.

Скворцова Мария Ивановнана — нерттерча бухгалтера.

Художественни промыслай производственни объедиеоне гІолла:

Варкенхоева Бексолта Любайне — швеяна.

Ибишева Сабура Дейтовнана — набойщицана.

Кузнецова Татьяна Георгиевнана — стеклодува.

Матаева Тахан Мавлашировнана — швеяна.

Третьякова Александра Федоровнана — стеклодува.

Грозненски почтанте гІолла:

Казарева Ольга Николаевнана — бувзама отделене начальника.

Попова Феодосия Васильевнана — почтальона.

Петрова Таисия Прокофьевнана — почтальона.

Толокольникова Пелагея Андреевнана — бувзама отделене начальника.

Грозненски автотрасте гІолла:

Губин Геннадий Александровича — полетий кулгалхочоа.

Кычиков Александр Александровича — водителa.

Мишустин Владимир Михайловича — автоколонна начальника.

Микаелян Сергей Хуршудовича — инженера.

Рябченко Леонид Семеновича — комплектовщика.

Семенко Клавдия Константиновнана — радиотелеграфисткана.

Сычков Федор Федоровича — слесара.

Федосеев Иван Петровича — авиамеханика.

Шевченко Илья Кузьмича — смена начальника.

Шабский Борис Иосифовича — авиатехника.

«Грозэнерго» РЭУ Малхбузехьарча электрически сеташи гІолла:

Адонин Георгий Яковлевича — электрослесаря.

Афутина Варвара Леоновнана — электромонтера.

Глухов Михаил Ивановича — водителa.

КПСС райкоме гІолла:

Гребенникова Анна Ивановнана — пенсионеркана.

Ноженкова Марфа Самойловнана — пенсионеркана.

Олейников Никита Ивановича — пенсионера.

Ужахова Коалой Аникана — пенсионеркана.

Чернобаева Евгения Степановнана — пенсионеркана.

Шахарьянц Валентина Александровнана — пенсионеркана.

Нохч-ГІалгІай республикански больница гІолла:

Бородина Нина Николаевнана — медсестрана.

Семчевская Екатерина Степановнана — берий отделене заведующена.

И. Н. Заболотне цІерагІча типографе гІолла:

Божко Майя Михайловнака — болхлочоа.

Кириенко Таисия Михайловнана — машиниста.

№ 1 йолча роддоме гІолла:

Сергеева Валентина Антоновнана — акушеркана.

Хатуева Вера Васильевнена — санитаркана.

№ 41 йолча юкъерча школа гІолла:

Власкина Надежда Петровнана — хьехархочоа.

Джутурьяни Валентина Степановнана — хьехархочоа.

Мурадян Шура Петровнана — дворника.

«Гастроном» ялхча грозненски торге гІолла:

Белийкина Анна Васильевнана — йоккхагІйолча масcира.

Грушина Зоя Петровнана — продавеца.

Республикански противотуберкулезни диспансере гІолла:

Иващенко Елена Васильевнана — медсестрана.

Савич Дина Григорьевнана — медсестрана.

№ 7724 йолча центральни сберкассе гІолла:

Дунаева Екатерина Васильевнана — контролера.

Облунова Клавдия Федоровнана — кассира.

ДІахдиь ди долча гІоьна йолча школе гІолла:

Попова Клавдия Александровнана — хьехархочоа.

Попова Лидия Дмитриевнана — воспитательницана.

Грозненски винокомбинате гІолла:

Бисаева Арубинана — обработчика.

Вацаева Раисана — обработчика.

Сайдаева Малкана — штамповщицана.

Город цІаньенча специавтопредприяте гІолла:

Бранк Александр Тимофеевича — водителa.

Мантарова Юлия Петровнана — медсестрана.

Просвещене, лакхерча школа, Іилман учреждений, болхлой профсоюза, Нохч-ГІалгІай обкоме гІолла:

Лачинов Илья Афанасьевича — пенсионера.

Любина Галина Васильевнана — пенсионеркана.

«Чечингремстройбыт» РСУ гІолла:

Алисултанова Сапихата — штукатур-маляра.

Айдамирова Аманта — штукатур-маляра.

Кхьча предприятешка гІолла:

Данилов Павел Петровича — бувзама производственно-технически управлене автобаза кочегара.

Гудиев Георгий Ивановича — «Грозненский рабочий» яхча издательстве травильщика.

Блищенко Евгения Семеновнана — № 1 йолча поликлиника йоккхагІйолча медсестрана.

Еремина Зинаида Ивановнана — Грозненски телеграфе телефонисткана.

Некрасова Марфа Федотовнана — «Грознефть» объединене йоккхагІйолча техника.

Емелина Лидия Михайловнана — республикански наркологически диспансера йоккхагІйолча медсестрана.

Хаников Исаn Абдулмежидовича — Грозненски ПАП водителa.

Краликко Иван Емельяновича — Грозненски химико-технологически техникума преподавателa.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
1983 шу, 28 июль.

Нохч-ГІалгІай «Терек» яхача мебельно-хьун хІамаш еча производственни объединене болхлоша «ХІара балха дийнахь дисциплина тІехдикен хьадер дукхагІен хилийта!» яхача девизагІа шерра социалистически ялх йоарнаьй. Цу ялхе даим хьалха а латташ, дог гІоьдоах къахьегама толамаш доахаш я резчиний бригадир Магометхаджиева Белита. Хьеш йола продукци дика мара а ца хулийташ цуьй смени нормаш 10—15 процент тІехкхоачашъю цо.

СУРТА ТІА: бригадир Б. Магометхаджиева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ШОРЗОЛ ДЕХЬАРА

ОБЪЕКТИВЕ — ЭФИОПИ

Африкански цхьогІон организаце (ОАЕ) леррагІа леладу машара. Африке пархІатонпен цхьана гІулакхаш леладелга тоадаран тІехьара гІулакхаш, доккха даакъа лоац континент социально-экономически дегІаахара юкъе. Масе оагІорахьара ОАЕ хьаллоац къамал кортамукъален боламаши империализмаиен колониализманен, расизмана, апартеидана духьала къовсам лоаттабу къона африкански пачхьалкхенаши. Из боккха лоархІам болаш да континент хьадда мукъаликхара дейнараш нхоачашдара.

Ше хьахиначa 20 шера ОАЕ боккха лоархІам болаш хиннай Африка дегІайоалара, кхьча пачхьалкхенашкара континента ший лоІамерча пачхьалкхенашта юкъе гІертилга юхатохара проблемаш къоастаеча. Социально-экономически даькъе ОАЕ хувца ца луш дІахьу регионални цхьана гІулакхаш леладелген торговлен дегІайоалаяр, координаци ю дунен халкъашта юкъера нерда нийса экономически порядок оттаяра тІехьа Африка пачхьалкхенаша лоаттабеча къовсама.

СУРТАШ ТІА: 1. Эфиопе столицера Аддис-Абебера ОАЕ здани.

2. Эфиопе революци яьначул тІехьагІа дІадахача шерашка 500 совгІа детсад хьалъяьй. Из ворхІазза дукхагІа хул феодально-монархически режим йолча хана мехка хиннача ерригача деша даха ха йоацача берий учрежденеел. Кхы а 100 детсад хьаелларгья промышленни предприятешкен пачхьалкхен фермашкен гартгача хана. Сурта тІа: Аддис-Абеберча детсаде.

Ю. ЛИЗУНОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

«САНКЦЕШЦА» СОЦАЛУРГЬЯЦ ПРОГРЕСС

— Сона хетаргахьа, президент Рейган 1984 шера шиий хІаизара «балха моттиг» йоацаш вица мег, нагахь санна США а европейски мехкий а доал деш долча гІозараша Советски Союзаца цхьана леладеча гІулакхашта тайп-тайпара санкцеши духьаленаши елга соцадой, — йоах инженера Франк Худина, «Юнгерс Веркштадс А. О.» яхача шведски фирма викало.

Дизза тхьо шу хьалха Калинин яхача советски городе Швецера хьаейта хиннай технологически оборудоване эгтара хьалхара парти. Цул тІехьагІа дІанахча шерашка «Юнгерса» кхы а ейта монтаж яьй СССР-е дуккача предприятешта. Уж болх беш я СибарегІа, мехка центральни районашка, Прибалтике. Дукха ха йоацаш царна ІотІаяхийттай Норильске хьалъеш йола йокха ши цех. Царех цхьане аракец минеральни боамби, шоллагІчо, цунах пайда а эцаш, йІоахьяьйола гІишлон панелаш аракец. Уж хьаелга дІадоладьр советски оагІув я, хІаьта «Юнгерс» проекта новаторство дика а лаьрхІа чІоагІа раьза а хиная из кхоачашъе йолаелар. Кердача предприятие максимальни мощносто торо хулийт складашта, производственни помещенешта, насосни станцешта, кхьча гІулакхашта лаьрхІача зданешта монтаж яра хІара шера пхи бІаь эзар квадратни метр йІоахьъъ йола панелаш арахеца.

Норильскера цІаводаш монтажни балхий кулгалхочо Франк Худина аьлар:

— Шведско-советски цхьана леладу гІулакхаш дегІадоагІа чІоагІа пайдане йолча нІийлен тІа. Аргда вай, «Юнгерса» шиий продукцех 90 процент яр экспорта кийчьелга. ХІаьта Советски Союз санна йола йоккха заказчин ца кийча тхоай производства боарам дикна нІезигбе безаргбар тха, дукхха кІезигъе езаргьяр болх беш йола моттигаш. ТІакха из чІоагІа ІаткъаШ хургдар шоай къахьегамца баха гІертача наха. Политикана газна ва со, хІаьта а чІоагІа кхетаду аз Малхбузенна Советски Союзаца гІулакхаш чІоагІа эшаш долга. хІаьта уж тоаде а гІерт тхо. Хоьш ма дий, Европа промышленность дукха йолаш йолга, цудукха Іалашмате йоккхийча темпашца дегІайоагІача советски экономика мара Іалашдергдац сбыта рынкашца.

Франк Худина хаттар ду: «Советски Союза могаргдий Малхбузен поставкаш йоацаш шиий гІулакхаш леладе?», тІаниха цу хаттара, могаргда, аьле ше жоп лу цо. Цу тайпара вывод е торо лу цунна Норильске цо баьккхача 15 бетто. Из алхха низ бола промышленни комплекс хиниа Іац, из ниттa ши бІаь эзар совгІа саг вахаш йола комфортабельни город а я. Дунен практике эгтара хьалха из деррига хьадара Советски Союз алхха шиий тороаш мара дот доахаш кхы хІама доацаш хиннай. Укхаза алхха итт процент мара лц малхбузен поставкашка кхоачар. Хоаш ма дий, укхаза экстремальни климатически хьалаш долга. Ф. Худина белгалдоаккх цхьана гІулакхаш леладелга алхха цхьан оагІонна, алхха Советски Союза мара, пайдана дац ихалга нийса доацаш хилар.

Шведски инженера дагалувц «Юнгерсаца» йолча контактига къамина оборудованена монтаж еча даакъа лаьа Американски «АМХО» яхача кампане вйкал Райнхольд Норильске вохийтаргвац аьнна США доал деча официални гІозараша тІанйца решени. ГІишлон панелий цех йиллача хана болх бе йоаллийтара дукьале о тарлуш хиния чІоагІа ирдения хьал думаде тардела дукхха къахьейтачул тІехьагІа.

— Москвера самолетаца Норильске хьанхаьчача, — дувц Франк Худина, — американски инженер цецальнна вар йоккхача капитальни гІишлонах а укхазарча советски наьха доттагІалах а. Из, хьалха тхо а санна, цу тайпара хІама шийна гургда мотташ хиннавацар. Оаха цунца дукхха къамаьлаш дир, тІаккха цхьан вынодага а кхачар халкъашта юкъера доттагІал тІехьа дина гІулакхаш хилаиза даргдоацаш долгах а хІаьта хІаравар уж лорадеш хила везаш волгах. Цудукхьа со теш юххера а массане юкъерча прогрессана духьале еш йола президента Рейгана политика дІахо ца нхийтара Америка халкъ духьала даргхилярах. Прогресс «санкцешца» соцаюлургьяц

Борис ИВАНОВ,
АПН корр.

Красноярск.

КОРТА БОЛАШ ДОЛА ХАЛКЪЕН ДОШ

Машара дерригдунен совета решенегІа 6 августа дена 13 августа кхаччалца чакхдаьнна дола ядерни герз дехкаран атомни бомбардировка Іазап тІаоттадаьрашцарча солидарностан тІехьарча гІулакхий кІиро хьахьекхар деррига дуне юкъелга бола тІема дукхьалара шера болам кердача легІа тІа боалаш айбеннилга. Тайп-тайпарча мехкашкарча халкъаца дукха демонстрацеш, митингаш, конференцеш, симпозиумеш, простеста маршаш еча хана корта болаш дола шоай дош аьнинад машарен тІемен низашта юкъерча къовсама хьакъехьа. «Хиросимаи Нагасакеи трагеди кхы хилийта йиш яц!» — нитта да дерригача дунен тІарча миллионаш болча наха хьадда дІадехар.

Тахан вай планета тІарча хІара саго къоастаду шеппа дола дош: хьанца ва из? Дунен халкъашта юкъера хьал мишта ирлуш доагІа. «Першинг-2» яха ракеташ а тІехьамаш дола ракеташ а Малхбузен Европе мишта дІаннаьсе США кийчо еш я, стратегически герзий нердагІа йола системаш — лаьттан тІара, форда тІара, фегара — кийчьелга Пентагоно мишта сиха цхьаякха хІамаш сацота а боацаш хьежарашкахьа ва? Е хьадда машара тІехьа волчунгахьа, ядерни катастрофа кхерам дІабаккхара тІехьа хьинаре къовсам лоаттаберашкахьа ва? ГІулакхий нІира толам — «машара партена» тІехь-тІехьагІа нердакерда отрядаш — тайп-тайпара хаташ йола маІа нахи кхалнахи, тайп-тайпара уйлаш йолен динех тешаш болен нах хІанз юкъебоагІаш хилара дола къаьтте тешал. Коммунисташа цхьана гІулакхий кІирана юкъе даакъа хьинаре лаьцар социалистически, социал-демократически, либеральни партей, кхалнахьен кагирхойн организацей, профсоюзий членаша, гонахьара среда лоаряра болама юкъе даакъа лоацараша.

ТІема духьалара болам дегІабоагІаш хилара рейгановски администраце жоп лу полицейски репрессеш чІоагІьлуша. ГІулакхий кІира доазонашка хиина демонстраци эккхаеча хана ВІашагІкхийтгача Штаташка стратегически командоване штаб-квартирава юхе, полице къиза йийттар цига даакъа лоацаш хиинарашта. хІаьта 190 саг набахта чу а велар. Цу тайпара Іазап тІаоттадир Сенека яхача Пентагоновски базана юххерча районе латтача «машара лагерчурча» 200 совгІа американца а. Итале, американски ракеташ дІаоттаяра духьала Комизо хиннача демонстрантаща бІаргтех хий ухийта газ чьоннарапи нийттай. 60 сага, цу даькъе итальянски правительства член а волаш болча наха хана човаш яьй.

ЦхьабакъДа, е респрессеща я е тІалоттадеча низашта а могаргдац Вашингтонера хьахьувча ядерни кхерама духьала гІетта къовсам юхатоха. Дунен халкъаша хьадех ядерни герзий уьаара эскалаши соцаелга а вахара, прогрессана, дегІаахара гІулакх де валар кийчдара хьеш йола средствash оттаелга.

ЛОАРХІАМЕ ДАТА

12 августа 13 шу дизад СССР-ви ФРГ-ниен юкъерча договора кІала Москве, кулгаш яздьча хана дена. Из герга дата деце а из къаьстта боккха лоархІам болаш да хІанз Вашингтон фуннагІа дахь а Малхбузен Европе, цу даькъе ФРГ а нерда американски ядерни ракеташ дІаоттае чІоагІа гІертар бахьан долаш дунен халкъашта юкъера хьал ирдеинача хана. Московски договор чІоагІдьча 1970 шера дена Советски Союзи ФРГ-си дьабенаб вІашии юкъера дика гІулакхаш дикна чІоагІа а берьате а дегІадоаладара никъ. Цу шерашка кІезига хІама даьдац шин мехкарча халкъашта юкъера тешам чІоагІбара. вІаши дІа юха пайдане дола экономически, Іилма-технически, культурни, кхыдола бувзамаш дегІадоаладара. Варт баьб къьяеттел карара бІаьшере чакхьяьначул тІехьагІа юкъе гІулакхаш леладе лаьрхІа. Доккхийча боарамех а дукххача кина лаьрхІа а СССР-ца леладеча экономически бувзамаша ФРГ-ана новкьостал лу цуй экономикана хьалхашка латта цІенхаштта дола декхараш къоастаде, энерге, бийдала, материальни тешшанеча кхоачамашна из Іалашью, наха хьабе болх хилара проблема къоастайра гІо ду. Экономически цхьана гІулакхаш леладелга толаме дегІадоагІаш хилар алхха боккхама лоархІам болаш хинна ца Іеш политически лоархІам болаш а хІама да, машаре цхьана а дика лоаланой санна дахара принципаш чІоагІъяра новкъостал деш хІама да.

Советски Союз хьадда тІехьа я уж гІулакхаш дІахо йодача хана а дикагІча оагІорахьа дегІадахкара, хІаьта из хургла шинна мехка халкъий хьаштаца, ерригача Европа хьаштаца, массане юкъарча машара гІулакхо дІадехарашка хьежжа. Цунца дувзаденна къаьстта боккха лоархІам болаш да кердача тайпара Европе ядерни герзаш Іоаде гІертилга юхатохара хьанъехьара дош. Цу континента тІа керда американски ракеташ дІаоттаяро чІоагІа хувцаргдар Европера хьал, Советски Союзен цуй союзникийна вахара хьаштаща чІоагІа зе а кхеташ. Из бахьан долаш ФРГ территори хила тарлу Советски Союзан цуй союзникашта тІаьхожаль латта американски ракеташ эгтара хьалха хьатохара йола стартови площадка. Ма дарра аьлча, из хургдар немций лаьттаре СССР-а духьала тІом хьоабара бола кхерам юхадийнабалар санна.

Нагахьа санна цуй территорех Советски Союза тІахьожаль латтача американски ядерни ракеташта йола стартови площадка хуле ФРГ-ана бола тІема кхерам массенкал за лахклургба яхаш Советски Союзо цІенхаштта хьалхадоахе а ФРГ правительство дІахо а Вашингтона плаваш хьаллувцаш я. ЦхьабакъДа, хІаьта а Малхбузен Германера дикна уйлаш йола нах тІехьтІехьагІа дукхагІа а хулаш хьадда цу планашта духьала хул, тІема духьаларча болама юкъе даакъа лоацарий дегІадоагІача мутІарашта юкъе болх.

Московски договора 13 шу дизар дездеш ФРГ машар безаш йолча общественностачерча гІозараша шоай правительствагара хьадда хьадех хІанз торо йолча хана боккхонца пІенача наькъаца, шинна оагІон хьашташ тердан а деш барт белга. Гаьна кхетар юкъерча боараме дола ядерни герз Европе Іоадара меттел, йоах ФРГ машар безача низий викалаша, из дикна дукха кІезигле деза, цунца цхьана европейски континента тІара а деррига дунен тІара а хьал чІоагІа тоа а деш.

ТІЕМА КХЕРАМ ТІАТУВС

Центральни Америкерча тропически джунглешкара дена Малхбоален Африка маьлхо йоагаьча яьсалешка кхаччалца йолча моттигашна герзаш лестадеш тІема кхерам тІатувс американски военщина. Хила йиш йоаца гІулакх функагІа даь а чакхданкха а лерхІаш юхаласта йиш йоацаш йола социальни къамаш мукъадахарен процесс сецае а гІерташ рейгановски администраце цу регионашна вІаштІехьдинхай провокационни маневрай бІаьчча сери.

Гондурасе Никарагуанарча доазон тІа чакхйоахаш я 6.000 гондурасский 5.000 американскии салтеш эцари юкъе волаш йола «Биглайн-2» яха маневраш. Лаьттан шара воах Яисте, Египта, Судана, Омана, Самале территоре тІа йолаеннай «сихха дІадоаржадеш долча низаш» пера 10 000 американски салте юкъе а волаш йола «Брайт стар-83» яха учений. Цу районе август юкъе кхачачул тІехьагІа американски самалийски бІу юкъе болаш Самале территоре тІа е лаьрхІа йола «Истерн уинд-83» яха маневраш. Цу ерригача маневрашта юкъе оза да лаьттан тІарча эскарашка хьежжа массен авианосни группа чуйоагІаш дола доккхий тІемафорда низаш.

Уж тІема демонстрацеш еш йола районаш географически вІаши гаьна яле а цар де лерхІар цаІ да — гІожача тІема низаца американски империализмака гоама дола революционни хувцамийн шоай лоІаме долаш экономически политически наькъ тІа дьынен дола мехкаш гора оттаделга.

Центральни Америке США-с дог доах Сальвадора революционераш бохабаь дІабаха ина кхачарга, шантаж а лелаеш кхерае гІерт Никарагуан Кубан, царна форда блонада ертья яхаш кхерам тІа а тувсаш.

Африкен Гаргарча Малхбоален маневрай бухь тІаберзабь ба Эфиопии Ливии санна долча Вашингтона лоьш доацача мехкашта. Цунна цхьана уж маневраш я американски тІема низаш укха за хулийтилга дІахо шердара средство санна а. Американски форда пехотинцаши, авианосни соединенеши, американски монополеши мехкдаьттанен цу регионерча къаман кхьча рузкъаген бода никъ буллаш а Іалашбеш а и.

Шоай лоІамерча пачхьалкхенийн доазонашта юкъарчал доацаш юхе а баьхка герзаш эгадеш хиларо пар суверенитетан кхерамаленнен цІенхаштта кхерам тІатувс. Центральни Америкерча, Гаргарча Малхбоалерча, Африкерча американски маневраша хьахьокх США-на эзараш километраш гаьна йолча, баьдда, «американски хьаштий сфера я» аьнна Вашингтоно шийна хеттарах дІакхайкаь йолча районашка жандармски гІулакхаш леладе лаьрхІача сихха дІадоаржадеш долча шоай низий плацдарм США-с шерьеш хилар.

Вашингтоне, гуш да, дипденна хила тарлу календара тІа хІана цхьанкха духьала хІама а доацаш «йокха чхьоикар» лестве моташ империалисташ хинна ХХ бІаьшерен юхьиг а йоаьаш цу бІаьшерен тІеххьара дуьлатІа даакъа долга. Империалисташен колониалисташен доал деш хинна из эхь долаш йола система юха хьахургйоацаш дІаьлнай. ХІаьта моллагІча тайпара а событеш дегІайоагІилгл юхалоттаде империализм гІертарах цхьаккха хІама а хургдац. ЦхьабакъДа, цу гІулакхаша дунен халкъашта юкъера хьалаш дІахо ирду, дерригача адамийна цІенхаштта кхерам тІа а оттабу.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

КАПИТАН СУЛТЫГОВ

«Совхка СССР хьенннна 60 шу дузаш город Вильнюса № 37 йолча юкъерча школа цlеча лер йолхераша лаьрхlар Ленина орден еннича фронтовикех йола материал гулъе»,— яхаш дуьц ше дийтача кехата тlа Литовски ССР заслуженни хьехархочо Фролов Павел Максимовича. Дlа-хо цо дуьц баршта архивера капитанах Султыгов Ахьмадах дийза хиларах.

Султыгов Ахьмад вина 1917 шера Яндаре. Хlьта Сийлахь-Боккха Даймехка тlом дlаболабеннача хьалхарча деношка денз моастагlчоа дуьхьал а атта, ж(а) юхатохаш хиннав вай мехкахо. 373 йолча Миргородски стрелкови дивизе хиннай 439 къоьстта йола саперни батальон, хlьта цу батальонерча цхьан рота керте латташ хиннав капитан Султыгов.

Город Миргород мукъйоаккхача денал, майрал гойтеш моастагlчоа латаш хул Султыгов а цун рота а. Хlьта из це зуьш а дисай. Из город мукъйоаккхача денала тlом барах цунна лу Сийлахь-Боккхача Даймехка тlема цхьоалагlча степена орден.

Дивизи тlелатташ хиннай, цудухьа дукха болх хиннаб саперий, дивизи йодача новкъа дукха хиш кийслуш хиннад, хlьта цар тlара тlаьш дукхагlдараш доладь хиннад. Керда тlаьш тахна е, дукха доздаь доацераш тоеде а дезаш хиннаб сапераш.

Винницки областа Ямполь яхача поселка юххе бlухой Днестра тlемаца дехьабовлаш а дукха къахьийгад капитана Султыгова кулгалдача саперни рота. 1943 шера март бетта хиннад из, хьалхелаттача стрелкови подразделенешца Днестра юха тlайода саперни рота. Йодаш хи тlа lотlа а хийце, моастагlчо дов дешше хиа дельдоахк гора, тlемахой.

Дикь дийнахьа бахь дивизе Днестра тlа из тlом. Рота пароме хьесапа яьча хlаменца цхьадаш гlо деш яр вай бlухой вокх барде тlа кхачийтера.

1944 шера цхьоалагlча апреле моастагlа тlелетав Молдавски ССР Унгенски районе Контрагешти яхача юрта юххе. Дивизе оборона йохе а я, дивизе штабе кхерам тlатуосаш хиннав из. Сихха гlо эшаш моттиг хиннай, из гlо дехь капитане Султыгова, цун саперни рота. Моастагlа тlевоагlча миннаш а ахка, моастагlчоа тlелата болабеннаб. Моастагlа юхатеха. Из тlом беш рота командира чоенаш ю, баьнда, гитлеровцашта тlаlазар даделлаца тlом беш хиннав из.

Уж тlама шераш дегаудаш Султыгов Iусмана Ахьмада дуьц:

— Хала а унзаре а тlом бар из. Цхьабахьда, тхо дог тийша дар котало вайгахь хургхилярах. Сайца а сай ротаца а нийседенна цхьа хlама дуьцаргда аз. 1944 шера март бетта приказ дера: немцашта кара дола машиннаьша тlаьш дохаде ахьа. Контрнаступлени а кийчлуш хинна фашисташ цхьан тlаь тlарча наькъ тlа гlолла баха безаш бар. Тlий эккийта ахьна дивизе командира тlадиллар сона. Герзаца кийчаь 20 салте а волаш сарраьа арадаьлар тхо.

Шин дийнахьа бар оаза цу тlийга кхача гlерташ хала никъ. Шоллагlча дийнахьа серраьа дlахьачар тхо оахац лаьрхlача моттиге. Баьдъерзалца из моттиг зуьш хьунагlа даьгlар тхо. Чlоагlа лоржаьла везаш лоархlаме никъ бар оаза битьяр.

Сатоссаш тlий лоредаш лаьтте немций бое а баь, мишаш аккар. Цига коца баьккараште юкъе бар тайп-тайпарча къамех бола нах, хlьта дог-уйла, нигат цаl дар тха — фашизм эшаар. Йоацка, боарам боеца дегаlоз хилар ткона пахош минаш ехка тlий няххача. Цул совгlа, оаза дикка бохабир немций кара хинна машинаш е. Из декхар кхоачеш а даь кхоалагlча дийнахьа тхоай дивизе кхаьчар тхо. Тlехьагlа разведко бахьа хоемак ткона хайра из тlий а никъ а бокебарах моастагlчун кхина планаш кхоачаш це хиннилга.

Цхьоалагlча апреле дар из. Молдаве Контрагешти яхача юрта тха дивизи кхоьчача, немцаша го а баь ерригa дивизи керакка минуте яхазар. Баьнда, из хилензар. Са сапераш майрра дуьхьала лаьттар стрелкови поте кьалхехчеча. Цхьабараш къахьтер тхох цу дийнахьа, дуьхьанаре чоенаш йир. Сона а чов хиннаяр. Баьнда, сарралца тlом бир аз чов хиннаяле а.

Хала ха яр из, цу тайпарча моттига боьз нах, цар доттагlал. Иштта са ротана керагlдийна гlулакхаш а лаьрхlа 1945 шера 24 марта сона доккхе совгlат — Ленина орден елар.

Тахан Султыгов Ахьмад пенсе а вахе салоlаш ва, цун дика бовз машерерча вахара мах. Из болх беш хиннав № 5 йолча Грознерча, дlа-хьа лелача механизированни колонне начальник волаш.

Хlьта Литовски хьехархочо дайте наьхат чакхдоахк укх деешаша: «Тхо долча тlом беш а вахаш а хинвалц из, баьнда, тхона везаш а сий деш а ва фронтовик, эггара вазгlйолча ордене кавалер — гlалгlай халкъе денал дола воl».

Р. ГАНТЕМИРОВА.

ДИКАГlА ТЕРКАЛБЕ КХАШКА КЪАХЬЕГАРАШ

3474 сар чувоагlаш йолча республикаа 332 агитационно-художественни бригада кхетам балара болх баь ца lен, шерра дуьц социалистически яхь мишта дел, хьалха заттача опыта пропаганда ю, производстве хьалха латтарий сий лахха лоаттадара тlа дерзадаь балхаш ду, къахьетама коллективий вахара влания лоаттаю, къахьегама овсарле лакхъера резерваш лаха гlо ду, общественна дуьхьаларча гlулакхашца къовсам лоаттабу.

Цу лаьнагlа 1983 шера хьалхарча ях бетта 3893 концерт деннад, выступлени яьй агитбригадаша, 80 эзар сог чу а лоацаш.

Кхашкех фермашкеи балхаш дераште, гаьнарча даьгlенашкара хьайбаш леладераштa гlулакх дара хьаьъттьера дика опыт lоаьй Наурски, Грозненски, Малгобекски, Шелковски, Ножай-Юртовски, Сунженски, кхыча районий агитбригадаш.

Цу районий дукхача агитбригадей программаш тематически лостам болаш я. Иштта, масала, Шелковски района 17 агитбригадах 5 тематически я. Ерригроссийски агитбригадай хьакаре дика могайяр Любовь Акимовас кулгалду Каргалински СДК агитбригада. Цу коллектива ерригa программа де загаласьца хlама а долаш оттала, де лаьрхlар кхоачашден а я.

Наурски районе 10 я боахамий къахьегамхошта гlулакх деш йола агитбригада. Къахьегамхошта йола культурни гlулакхаш дена дlахо тоаддара, репертуар дикагlа хилийтара укх шера февраль бетта ВЛКСМ РК, культуро балхахой профсоюза РК цхьана чакхдаьккхад агитбригадаша хьожар. Цун итогеш хьалхара моттиг хьожаьй «Терский» яхача жа леладеча СДК агитбригадаша, шоллагlа моттиг — Калиновски СДК, кхоалагlа — Николоевски СДК.

Хlана укх сахьате КПСС райкомо, райисполкомо чlоагlъяьча графиках ду района агитбригадаша алат леладераштa, механизатораштa, комсаш леласераштa, яа лоргараштa, шурий-товарни фермай балхахошта культурни гlулакхаш.

Производственни участкашка уттаду концерташ, арахец боеви листокаш «Молния» яха листокаш. Жа лорган латтача хала кlашагlъеллаяр районни агитпоезд, цуна чувоагlар «Знание» яхача общества лектор, Райпо автоматика, райбыткомбинатех райбольницан балхахой, дlа-юха лелаш йола библиотека.

1983 шера хьалхарча ях бетта ерригa а 290 совгlа выезд ай Наурски района агитбригадаша. гlулакх дааьд 13 эзар совгlача сага. Эггара дикагlа лоархlаш я районе РДК Мекенски, Калиновски, Николаевски станицай. Октябра 50 шу яха СДК.

26 агитбригада я Ножай-Юрта районе болх беш. Цу районе меттел, ерригача вай республике а дикагlъярех цаl я Ахматханов Вахас кулгалду РДК агитбригада. Хаьхинпахьа аргайоах цун программа, керттерча дакъе моттигерча авторана оттайна а хул яз. Чулоацам кlоарга болаш а сакъердаме а хул программана юкъедолха интермедеш, сценкаш, цар автор а исполнитель а Эльмурзаев Бека ва. Геттаре реьза хиле тlаэц из бригада тхьамия делаьдераш, гаьнарча даьгlенашка доаганга боах караш.

Цунах тарра тематически программах ю выступленеш Сапсановски, Зандакски, кхыча юртий культура Цlеной агитбригадаша.

Дика а творчески а бу болх НГl АССР культура заслуженни болхло Медов Мустафа керте латтача город Назрана РДК агитбригада. Агитбригадаш кортешка уl музея библиотекан балхахой. Производственни коллектив болх беш йолча дlакхоачашехьа кийчьо цар къахьегама листокаш. «Молния» оала листок. Агитбригада кулгалхочо ше ла а деш доах сатирически иллеш, моттигерча материалах йола сценкаш уттаю. Дилла хул концерте леххаш массанена хоазахеташ а ахетаеш а йола халкъа мелодеш.

Надтеречни РДК агитбригада шоай районерча къахьегамхошта ду культурни гlулакхаш, из бригада каст-каста ух Къуьзбаседа Хlирий АССР чуйоагlача лоалахарча Моздокски районе.

Традици а хинна дlаоттад Грозненски районе шер-шера агитпоездаш кlашагlъехкла. Далла а чулоацам кlоарга болаши сакъердамен хул Старо-Атагински ДК программа.

Республикерча агитхудожественни бригадай юрта бралама къахьегамхошта доча гlулакхех дуьцаш, белгалдаькха деза репертуар оттаеш, выступленешта оформленеш еш деча балдаьца кхоачамбоацараш. Тlаьх дика йоаца оагlош хилар. Эггара хьалха ала дезаш да республикерча деррига 386 СДК клубех агитбригада йолаш дуккъала 310 культура Цlан клубие мара яц аьнна. Ерригача агитбригадаех тематически программа йолаш ерригаш а 62 мара яц. хlьта йолаш концертни я. Таханарча дено дlадехаращка, хьежажа, самодеятельни искусство денал дола, наступательни извар йола агитбригада лаьрхlача сценарех оттаяь тематически программа болаш хиле еза. Цхьакха кулеьха хилаш, бригадана юкъе дакъа лоацаш бола нах тlазовка хlама эсала йолаш хилча, бригада ю выступленеш. Ла йиш йолаш хlама дац. Шатоевски, Урус-Мартановски, Советски, Назрановски, Ачхой-Мартановски, кхыча районий культура цlеноши клубаши агитбригадаш йолаш хилар. хlьта йолаш яраша а маггахьа мара выступленеш еш ца хилар. Цу районий культура отделаша кертlа терком тlабахийта леладац агитационно-художественни бригадаш вегlайоаданра гlулакх. хlьта районий методически кабинеташ вlаштlехьдаккхац репертуараш хьелта, эсаза гlо ду болх беш йолча коллективашта.

Чlоагlъяьа йола агитбригадай балха графикаш каст-каст кхоачашъяц, хlана аьлча дукха а автоклубаш талхаш моттигаш.

А. МИСЛАУРОВ.

Вай республикерча вузашка, кхыча дешара заведенешка чакхъаьла йоахк деша оттара экзаменаш. Кастта знанеш дикагlйолча, экзаменаш дика дlаенначa абитуриентех студенташ хургба. Иштта Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-Гlалгlай пачхаьхалкхен университете экзаменаш дlаенна бала боахк хургбола хьехархой. Филологически факультета къаман отделене деша отташ бола абитуриенташ сочинени язъеш ба тха фотокорреспондента И. Плиева даьккхача сурта тlа.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕША ДУВЛА!

РСФСР ЦСУ
УЧЕТА МЕХАНИЗАЦИ ЯРА
ГРОЗНЕНСКИ ТЕХНИКУМО ДlАКХАЙКАДУ

1983—1984 деша шера дийнахьарча а заочни а отделенешка 8 а 10 а классаш яьха дешархой деша хьайбеш хилар.

Дийнахьарча отделене укх специальностеlа:

1. Техник-электромеханик.
2. Учета механизаца яра техник (10 класс яьккхараш мара эцац).
3. Промышленни учета бухгалтер.

Заявленеш хьайю 1 июне денз 14 августага кхаччалца 10 класс яьккхарашкара, хlьта 8 класс яьккхарашкара 1 июле денз 31 июлага кхаччалца.

Дlаэцара экзаменаш: 1-ча денз 20 августага кхаччалца.

8 класс яьккхарашкара: эрсий мотт (диктант), математика (дувцаш).

10 класс яьккхарашкара: литература (сочинени), математика (дувцаш).

Заочни отделене (10 класс яьккхараш мара дlаэцац) укх специальностеlа:

1. Промышленни учета бухгалтер.
2. Учета механизаца яра техник.

Заявленеш хьайю 3 мае денз 10 августага кхаччалца.

Дlаэцара экзаменаш:
1-ра поток: 10-ча денз 20 июнага кхаччалца.
2-гlа поток: 10-ча денз 20 июлага кхаччалца.
3-гlа поток: 10-ча денз 20 августага кхаччалца.

Дlаэцара экзаменаш: литература (сочинени), математика (дувцаш).

Кхычакьера тlебаьхкараштa общежити лу.

Техникума адрес: 364060, г. Грозный, Кирова проспект, 8; телефонаш: 3-56-39; 3-54-74; 3-58-09.

Техникума дирекци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 АВГУСТ

17.35 — Кинопрограмма.
18.05 — Дунен* хьалкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
18.20 — «Нохч - Гlалгlайчо гlолла».
18.40 — Документальни фильм.
19.00 — «Старт».

17 АВГУСТ

17.35 — «Царавна пьеса». Мультипликационни фильм.
17.45 — Доакъера — пхьа(?) сайна йоаккхе яр.
18.10 — Киножурнал.
18.20 — Нохч - Гlалгlайчо гlолла.
18.40 — «Дуlа дуьлаlу бийсан». Художественни фильм.

РАДИО

16 АВГУСТ

7.20 — Передачай программа. Хоаттамаш бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юртара гlуйренаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» — газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчийн гlалгlайн меттала).
8.36 — Лирически ашараш (гlалгlай меттала).
9.15 — «Латтан ченаш наравзало гоазачанна». Зарисовка (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманко». Радиовыпуск (гlалгlай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоаттамаш бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Берий бlарга сине профилактика йрах». Беседа (гlалгlай меттала).
10.15 — Идеологически болх — ерригача а партен хlара коммуниста гlулакх. Беседа (эрсий меттала).
10.31 — Юрта балхана хьалха латтачарна. Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Укх

18.00 — «Лоаман къаласт», Р. Гамзатова поэмах оттаяь музыкальни радиопостановка.
18.56 — Илли оал Ахьмада Хамхоев.
19.27 — «Къонахчул» У. Гайсултанова дувцар (нохчий меттала).
19.47 — «Хьалхавала хьехар». Концерт.
20.05 — Нохчийн гlалгlайн чамайта йола фантази.

17 АВГУСТ

7.20 — Передачай программа. Хоаттамаш бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — Чуэцаш нат бlьцадарам. Корреспонденци. Хоаттамаш бола хоам (гlалгlай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

КАГИЙЧА НАЬХЕИ МЕХКАРИЙИ ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально-техническе училище деша хьех ю укх тайпара говзалаш Iомае:

Штукатур-облицовщик-плиточник — 8—10 класс образовани йола мехкарий.

Облицовщик-плиточник-мозаичник — 8—10 класс образовани йола мехкарий.

Декоратор-оформитель (рекламно-оформительни малярийн балхаш) — 8 класс образовани ярах. Дешара ха 3 шу.

Юрта гlишлош ю мастер — 8—10 класс образовани йола кагий нахи мехкарийи.

Санитарно-технически устройствашта монтаж ю монтажник, газосварщик — 8—10 класс образовани йола кагий нах.

Столяр-паркетчик (гlишлошъяча) — 8—10 класс образовани йола кагий нах.

Каменщик — 10 класс образовани ярах (кагий нах). Дешара ха 8 бутт.

10 класс образовани а йолаш училище деша дlайийцараштa 70 сом стипенди тел. 8 класс образовани а йолаш дешаш бола дешархой пачхьалкхено бизза lалашбеш ба. Тlехьинка дешаш училище чакхъьнахха бола дешархой дакхерчен юкъерчен дешара заведенешка дlахо деша хьенабу.

Мел ашарашта общежите чуlе моттиг лу.

Училище кийчьу СССР Минпромстроя предприятешта эша специалисташ.

Училище деша дlаэц 15 шерагара 30 шерага кхаччалца ха йола кагий нахи мехкарийи.

8 класс образовани йолчар дешара ха 3 шу, 10 класс йолчар — 10 бутт.

Деша дlаотташ хьачудала деза документаш ераш да:

Заявлени, вахача моттигера справка, медицински справка (форма 286), образоване хьакъехьера документ, дешаш е болх беш волча моттигера характеристика, 6 фотокарточка (3х4 см. боарам болаш).

Документаш хьачуэц хlара дешна 8 сахьат дальча денз 17 сахьат даллалца.

Училища адрес: гор. Грозный, Старопромысловски район, Катаяма цlерагlа керда поселок, Шефски улица, № 23.

Автобусаш №№ 4, 32, 8-а, 8, троллейбус № 3 — Центральни рынкера дена «Почта» яхача уж сонцача кхаччалца.

Автобус № 11 — Центральни рынкера «7-гlа Лини» яхача из соцача кхаччалца.

ДlАХЬОШ ДА 1984 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет ладара мах: шера — 4 сом 8 кепиг, ах шера — 2 сом 4 кепиг.

Газет язду «Союзпечать» ерригача отделенеша, агентствоша, общественни уполномоченнеша.

8.23 — «Ленинан некъ» газета [redacted]
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гlалгlай меттала).
8.36 — Илли оал Мовсар Минцаев (нохчий меттала).
11.15 — «Девиз хьинаре къахьегар» (гlалгlай меттала).
11.30 — «Хьома, Даьхе, салтачан дог» (гlалгlай меттала).
12.00 — «Барттайнача дезале». Радиовыпуск (эрсий меттала).
15.35 — Социалистически яьа динамики (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоаттамаш бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен къалкъашта юкъера обозрени (гlалгlай меттала).
16.15 — «Вахара хьисап — советски» (эрсий меттала).
16.35 — Комсаш лелаярхочуна радиошкола (эрсий меттала).
16.45 — «Парторганизацешкара отчеташи выбораши» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — Хоамаш.

18.00 — С. Бадуев «Вешто». Радиопостановка.
18.50 — Н. Кутузов. Росси зовне йистош. (Сийлахь боккхача тlемах дола иллеш).
19.19 — Саньердаме дувцараш (гlалгlай меттала).
19.34 — «Ен къоначар оазаш». Концерт.
20.20 — «Мелодист Ш. Эдисултанов». Музыкальни передача.

Хоаттам

Тахан республике гlоалеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25—30, Грозне 27—29 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, пхьайолча моттигашка догlа а делхаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—10 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 13—18, дийнахьа 22—27 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Грознерча экранаш тlа

«ГЕНЕ КЪОНАЛ»

«Безабешараш», «Иштта да вай шераш» яхача фильмай автораша О. Агишевеи Э. Ишмухамедовен эггара хьалха хержай шоай картина лаьрхlа исторически тема. Цар керда болх — «Гене къонал» яха фильм хетадь да вовзаш хиннача lилманхочуна, гуманиста, Европе Авиценна оалаш цlи йовккхаш хиннача Ибн-Сине.

Итт шу даьннача Авиценна дагахьа ховш хиннад деррига Къорlа, Iомаь хиннай математика, астрономи, физика, логика, дина довзаш хиннай шарlат. Лора говзал йола кlаьнк кхуаш воатlаш хиннав тайп-тайпара lилманхой, музыкантащ, тайп-тайпарча къамех а тайп-тайпара ди а лелабеш бола нах вlашагlбетталуча, цар беседаш ечаш цlагlа.

Картине дуьца хlама хул иттлагlча бlешере Бухаре. Эмира дарба дарах Авиценна бомъо ду цу хьа геттара йlаьхий хиннача приддорни библиотекаь лайда нйбе.

Узбекски таджикски кинематографисташа даьккхача фильме ролаш ловзаеш ба: ташкентски дешархо Файзиев Фурнат, Закиров Бахтияр, Мухмеджанов Атохъыбераш.

«БЕЗАМАХ ДОЛА ЛОАЦЦА ХЬЕХАМАШ»

Иштта цlи тиллай латвийски кинематографисташа шоаш даьккхача кердача картинах — киноновелл. Фольклорни мотиваши фаьлгий элементаши Латвийски ССР опера а балета а артистий хадхарий, иллей номераша ловзаенна я цу фильме. Цун сценарий язъяьраш ба А. Лациньш, Н. Кренбергс, шоллагlвар режиссер а ва цу картина.

Юртара зlамсаг Янис ший цlенга бlаргlоккхаргбола а повкьост хургйола а саг — мусная лоаш ва. Беррига юртара нестий ше-ший йоl цуна кайболла гlерт. Тlаккха ше къора а lовдала а ва оалийташ кеп оттаю Яниса мехкараша шийх дувцар фуд хер а царьа юкъера дикагlа яр харжар а дуьха. Дlахо фильме хулар довзаргда цуьга хьежараштa.

ЮХА А ЭКРАНАШ ТlА

Юха а экранаш тlа гойтаргда «Табор сигала йода» яха широкоформатни художественни фильм. Из картина «Мосфильм» яхача киностуде даьккхад М. Горьке дувцарий мотивех. Цун сценарий язъяьр а оттадаьр а ва вовзаш вола режиссер Эмиль Лотяну.

Цыгански табора кхелах дувцаш долча фильма керттера турпалаш ба йоl Радан зlамсаг Лойко Зобари. Хlьта фильме дувцар «Макар Чудра» яхача Горьке дувцар тlара хьайца да дукхагlча даькъе, цул совгlа, кхы турпалаш а юкъебоалабаьб цуна.

В. КОВАЛЕВА.

СУРТА ТlА: «Гене къонал» яхача фильмера кадр.

Беркат. Ш. ШАМСУЕВА фотоэтюд.

УЛИЦА ЦlЕЙ

Доккхача хозахетарца тlайийцар укх деношка Урус-Мартановски района Алхан-Юрт яхача юртарча бахархоша цхьан улицах керда цlи тиллар. Массанена а довзаьвна хет Алхан-Юрта хинна революционни гlулакх. Хlьта юртарча революционни комитета председатель хиннав Денильханов Межи. Цун цlерагlа хургья хьалха Почтови оалаш хинна юртара улица. Улицана из цlи лура гузбелар дукха юртахой. Царна хьалхашка ше къамаьл дени халкъа депутатий юрта Совета председателя В. Сатуева дийцар Денильханова вахарах, революционни гlулакхах лаьца. Иштта ший даьх лаьца, из дагахьаш къамаьл дир Денильханов Саламдес, революционера вийна воlа Казбека.

Денильханова доттагlа хиннача Хаишев Баландес а дийцар Советски lаьдал баьхн къовсам лоаттабаьча цу сагах шийна дагадоагlараш.

Улица тlа а елла, цlелевта хоададача дукхача кlалнаха аьлар шоай дегашкара сатем дlакхуьаш долча хlамах ер дешаш:

— Цlаьккха а тlом ма хилба вай лаьтта — хьы, даьд а майшар латталба вайнеl Беркате улица хийла ер.

Улица цlей чакхдоалаш доккха ловзар эттар гуаьбенарий самукъадоаккхаш.

В. КАУНУРКАЕВ, хьехархо.